

SPREJELI SMO REPUBLIŠKI ZAKON O IZVRŠEVANJU
VZGOJNIH UKREPOV

Vsa leta po vojni je v svetu in tudi pri nas vedno bolj naraščala potrebnost po posebnem obravnavanju otrok in mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Prepričljivi dokazi, da mladoletnih storilcev kaznivih dejanj glede na to, ker še niso izoblikovane osebnosti, ni mogoče izenačiti z odraslimi, s tem pa tudi njihovih dejanj z dejanji ljudi v zreli dobi, so vplivali na oblikovanje sodobnih načel, ki jih je sprejela tudi naša kazenska zakonodaja. Sprejeta so bila nova in humana pravna določila, ki so upoštevala dejstvo, da je od načina obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj močno odvisno njihovo vključevanje v urejeno življenje. Del teh novih pravnih določil so tudi vzgojni ukrepi.

Vzgojni ukrepi so v naši kazenski zakonodaji dokaj nova pravna norma, ki jih je za področje kriminalne politike z ostalimi pomembnimi normami, uvedla novela kazenskega zakonika z letom 1960. Namen vzgojnih ukrepov po 68. čl. kazenskega zakonika je, "da se mladoletnim storilcem kaznivih dejanj z varstvom, pomočjo in nadzorstvom zagotovi vzgoja, poboljšanje in pravilen razvoj, kadar je to potrebno, pa tudi, da se jim prepreči, da bi izvrševali kazniva dejanja". S tem je poudarjeno, da sta osnovni in edini namen uporabe teh ukrepov predvsem vzgoja in prevzgoja mladoletnikov. Zato je tudi register vzgojnih ukrepov takšen, da lahko sprejete oblike (disciplinske ukrepe, ukrepe strožjega nadzorstva ali zavodske ukrepe) izbiramo primerno mladoletnikovi osebnosti.

Vzgojni ukrepi kot oblika kazensko pravnih ukrepov, pa so pomembni in učinkoviti le ob pravilnem uporabljanju tudi drugih pravnih določil, ki se nanašajo na obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in ki so podrobno obdelani predvsem v XXVII. poglavju zakona o kazenskem postopku in XIX. poglavju zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. Oba zakona vsebinsko dopolnjujeta Kazenski zakonik glede načrtnega uresničevanja ukrepov za mladoletne storilce kaznivih dejanj.

Navedeni zakoni so glede na to, da gre za z ustavo določeno področje popolne zvezne zakonodaje, popolni zakoni. Pri tem je treba poudariti, da Kazenski zakonik in zakon o kazenskem postopku z ničemer ne pooblaščata republik, da bi lahko same sprejemale zakone za to področje. Zato ta zakona uporabljamo enako za celotno območje Socialistične federativne republike Jugoslavije. Drugače pa je z Zakonom o izvrševanju kazenskih sankcij. Tu je zakonodajalec, čeprav gre za z ustavo določeno področje popolne zvezne zakonodaje, menil, da je izvrševanje vzgojnih ukrepov specifično področje kazensko pravne dejavnosti, katero je treba čimbolj približati tistim, ki se z njo ukvarjajo in razmeram, v katerih se izvršujejo. Zato je februarja meseca 1964 leta ob sprejemu Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij pooblastil republike (5. in 7. člen), da lahko urejajo izvrševanje vzgojnih ukrepov in njihovo financiranje tako, kot določijo v svojih zakonih. Hkrati je v tretjem delu tj. v splošnih določbah o izvrševanju vzgojnih ukrepov, nakazal osnove izvrševanja vzgojnih ukrepov, ki so bile obenem izhodišče za sprejem republiških zakonov. S tem so bile republike dolžne uzakoniti pozitivno prakso, ki se je izoblikovala v nekajletnem izvrševanju vzgojnih ukrepov, urediti še nerešena strokovno-metodična in organizacijska vprašanja ter zagotoviti pravilno financiranje izvrševanja vzgojnih ukrepov. Predlog republiškega zakona je na osnovi pooblastila Odbora za notranjo politiko pripravil Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo v sodelovanju z vsemi odgovornimi organi in organizacijami.

I.

Osnovne vsebinske značilnosti Zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov

Splošna načela

Republiški zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov po svojih izhodiščnih načelih in zasnovah ni nov zakon. Osnovna temeljna načela in nove zasnove v zvezi z obravnavanjem mladoletnih storilcev kaznivih dejanj so, kot je rečeno že v uvodu, določili in sprejeli že prejšnji zvezni zakoni s področja kazenskega prava. Kljub temu republiški zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov ni le formalna zadovoljitev 5. in 7. člena zvez-

nega zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. Njegov pomen je v tem, da utrjuje in dopolnjuje politiko našega kazensko pravnega sistema pri obravnavanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Zakon upošteva izhodišča naše kriminalne politike in vztraja na osnovah specifičnega obravnavanja mladih ljudi, kar v sklopu dosedanje kazenske zakonodaje pomeni utrditev in dopolnitev preventivnega dela na tem področju.

To dokazujejo tudi naslednje sprejete načelne rešitve:

a) Metode izvrševanja vzgojnih ukrepov,
obseg določil, ki jih obravnavajo in njihova vsebina

V zakonu sprejeta ureditev metod dela, tako v splošnih določbah, kot tudi v določbah o konkretnih načinih izvrševanja posameznih vzgojnih ukrepov, zagotavlja sistem, po katerem so izvrševalci na eni strani dolžni enotno urejati, organizirati in strokovno usmerjati delo, na drugi strani pa jim na osnovi temeljnih metodoloških določb omogoča boljše izdelavo lastnih pravnih aktov in programov dela. Tako izoblikovano pravno ureditev metod dela je treba zelo pozitivno oceniti, ker je zelo pomembna tudi kot oblika zaščite obravnavanih mladoletnikov, kajti njihove usode ni mogoče prepustiti osebnim mnenjem in odločitvam posameznikov.

Obseg določb o načinu postopka pri izvrševanju vzgojnih ukrepov ni velik. Ta ugotovitev bi lahko bila glede na to, da gre za izrazito metodološki zakon težko sprejemljiva, vendar je treba upoštevati, da bi bilo z večjo razširitvijo zakona onemogočeno reševanje določenih vprašanj s statuti in z drugimi splošnimi akti družbeno-političnih skupnosti, organov in zavodov, ki so neposredno odgovorni za izvrševanje vzgojnih ukrepov. V vse večjem izpopolnjevanju samoupravljanja in iskanju pravic in dolžnosti samoupravnih organov v čisto strokovnih organih, organizacijah in zavodih, ne moremo mimo dejstva, da bodo morali vsi omenjeni prav preko svojih samoupravnih organov in na osnovi stališč in ugotovitev strokovnih institutov, služb in zavodov, aktivneje poseči v oblikovanje najprimernejših oblik dela in ukrepov. Zakon je le osnova za poglobljeno delo vseh odgovornih.

V zakonu sprejeti način postopka pri izvrševanju vzgojnih ukrepov je zelo zahteven. Dosedaj uporabljene, pre-

izkušene metode dela ne bodo smele več ostati metode dela posameznih organov in organizacij. Zakon jih je sprejel in tako naložil dolžnost za izvrševanje prav vsem, ki to delo opravljajo. Vsa sprejeta določila zahtevajo čim hitrejši postopek pri ukrepanju in pri delu z mladoletniki. Vsi organi, od tistih, ki odkrijejo mladoletnega storilca kaznivih dejanj, pa do tistih, ki ga po celotnem prevzgojnem postopku vključijo v normalno življenje, bodo morali podpreti to zakonsko iniciativo, ki jo poudarjajo številni člani zakona. Zagotoviti bo treba tudi metode medsebojnega sodelovanja in sicer tako, da bo pot mladoletnika od organa do organa hitra, da bodo organi drug na drugega pred sprejemom mladoletnika izčrpno obveščali o že storjenih ukrepih in rezultatih ter pri posameznih odločitvah tudi skupno delovali. V načinu dela bo potrebno po določbah zakona posvetiti večjo pozornost in pogosto uporabljati tudi skupinsko strokovno delo, ki je prav gotovo osnovni način za celovito obravnavanje mladoletnikov. Aktivno medsebojno sodelovanje se bo moralo odražati tudi pri pripravljajanju programa dela z mladoletnikom, ki bi moral biti plod ugotovitev in mnenj več sodelujočih.

Vsebina načina izvrševanja vzgojnih ukrepov daje načelno garancijo za neštete možne pozitivne vplive in rešitve pri prevzgoji mladoletnikov, vendar zahtevajo popolno odgovornost in do kraja izdelan sistem dela vseh, katerim zakon nalaga to delo. Načini izvrševanja vzgojnih ukrepov bodo morali biti v bodoče mnogo bolj obravnavana tema tako strokovnih glasil, revij in drugega primerne tiska in komunikacijskih sredstev, kot tudi seminarjev, posvetovanj in sestankov, da se bodo zahteve zakona čimprej v celoti uresničile povsod, kjerkoli se pojavijo mladoletni storilci kaznivih dejanj.

b) Izvrševalci vzgojnih ukrepov

Gotovo je malo zakonov, ki bi istočasno segli na toliko delovnih področij, kot zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov. Prav nobeden izmed tistih, ki se kakorkoli srečuje s problemi mladoletnih storilcev kaznivih dejanj ni izvzet. Da se omogoči in zagotovi izvrševanje vzgojnih ukrepov skrbijo (po določbah mnogih členov) in sodelujejo (3. 17. 27/5. 55. čl.) skrbstveni organi, sodišča, vzgojni zavodi, vzgojno popoboljševalni dom, zavodi za de-

fektno mladino, organi za notranje zadeve, gospodarske delovne in družbene organizacije, kot tudi občinske skupščine in republika. Velik pomen pri izvrševanju teh nalog in tudi izpolnitvi načel obravnave mladoletnikov imajo tudi njihovi starši, kot tudi druge družine, katerim se ti mladoletniki zaupajo v prevzgojo.

Samo dejstvo, da je zelo velik del izvrševanja posameznih vzgojnih ukrepov zaupan organom socialnega varstva, ki tudi sicer sodelujejo v postopku z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj od začetka do konca obravnave mladoletnika in se v sredstvih njihove dejavnosti koncentrira večji del prispevkov za izvrševanje vzgojnih ukrepov, kaže na veliko angažiranost organov socialnega varstva pri teh nalogah. Zato zakon predvideva, da za izvrševanje tega zakona predvsem skrbi Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, pri katerem naj deluje komisija, ki rešuje vsa skupna vprašanja in skrbi za koordinirano delo izvrševalcev vzgojnih ukrepov. S tem pa se ne odvezujejo vsi ostali organi, ki še vedno nastopajo kot nosilci dejavnosti pri posameznih vzgojnih ukrepih, kot tudi pri reševanju skupnih vprašanj, tako v republiki (posamezno in v okviru republiške komisije) kot v občinskih skupščinah.

Neposredne naloge, pa tudi nalaganje dolžnosti dokajšnjemu številu organov, organizacij in zavodov pri izvrševanju vzgojnih ukrepov, zahtevajo od celotne družbe, da sprejme koncept vsestranske zavzetosti za družbeni plan, za katerega svet še ni našel popolnega zdravila, doumel pa je, da se ga ne da reševati izolirano, le v okviru ene same službe. Glede na to, da so neposredne naloge posameznih organov v glavnem natančno opredeljene in da je njihova odgovornost za zaupane naloge natančno vidna, bodo morali vsi odgovorni izvrševati vzgojne ukrepe z veliko večjo zavzetostjo kot v preteklosti. Poleg družbenih stališč do te problematike in odnosa družbe pri obravnavah, ocenjevanju in s tem tudi pri odmerjanju sredstev za uresničevanje možnosti za nemoteno izvrševanje nalog, je izredno pomemben odnos do tega dela in nalog samih odgovornih organov, organizacij, služb in drugih. Upoštevati je namreč treba, da se npr. organi za socialno varstvo ne ukvarjajo le z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj, ampak da je njihova dejavnost mnogo širša (celotna rodbinska zakonodaja, varstvo otrok in družine, varstvo

odraslih oseb, varstvo posameznih kategorij prebivalstva, borcev NOV in invalidov itd.). Enako je s sodišči (celotno civilno in kazensko področje, gospodarski delikti itd.), s šolstvom (osnovno, srednje, strokovno, višje, visoko šolstvo itd.), z organi za notranje zadeve (pregon vseh storilcev kaznivih dejanj ne glede na starost, prometna varnost, izvrševanje kazenskih sankcij itd.) in z drugimi. Zato se je neredko dogajalo, da so bila ob ostali kopici nalog, pomanjkljivih možnostih in pogojih, prav dela z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj v manj ugodnem položaju. Taka situacija pa je pogosto imela za posledico slabo obravnavanje mladoletnikov in s tem nezadovoljive rezultate pri delu z njimi. Zato bo nujno potrebno z republiško komisijo, medsebojnim sodelovanjem in če bo potrebno tudi s pravilnim in pravočasnim ustvarjanjem javnega mnenja v bodoče doseči, da bodo odgovorni družbeni dejavniki sproti obveščeni o problemih, ki se pojavljajo, da bodo lahko sproti odločali in ukrepali. Neposredni izvrševalci vzgojnih ukrepov pa bodo morali pravočasno opozarjati in po osnovnih načelih predvidenih metod dela tudi ukrepati.

c) Financiranje izvrševanja vzgojnih ukrepov

Do republiškega zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov financiranje izvrševanja vzgojnih ukrepov ni bilo pravno urejeno, čeprav je veljal določen red. Glede na stalne materialne probleme na tem področju dela je bila prava rešitev financiranja izvrševanja vzgojnih ukrepov izredno pomembna. Edini namen, ki ga je zakonodajalec hotel doseči je bil, da je nujno treba uveljaviti tak način financiranja, ki naj pomeni največjo možno preusmeritev iz dosedanjega izrazito kurativnega v čim temeljitejše preventivno delo z mladino na splošno. Skratka, doseči, da odgovorni organi posvetijo več pozornosti mladini v preddeliktnih situacijah in sicer tako, da z dobro organizacijo služb in pravočasnim ukrepanjem po možnosti omejijo potrebo po izvrševanju vzgojnih ukrepov, predvsem pa omejijo drage in doslej ugotovljene ne dovolj učinkovite oblike (vse oblike zavodskega varstva).

Predvsem pomembno delo pri omejevanju potreb po izvrševanju vzgojnih ukrepov je poleg znanih oblik dela, o katerih se tudi sicer mnogo govori (otroško varstvo, večje angažiranje šolstva, družbenih organov in organi-

zacija pri vzgoji in delu z mladino), način dela organov za notranje zadeve, ki so največkrat prvi organi, ki pridejo v stik s problematično osebnostno in vedenjsko moteno mladino in delo organov socialnega varstva, ki so dolžni preprečevati ali odstranjevati že nastale motnje, ki slabo vplivajo na oblikovanje te mladine. Oba organa se največkrat pojavljata kot vplivna začetnika oblikovanja prevzgojnega postopka. Zato sta pogosto organizacija in način njihovega dela močen preventivni dejavnik tudi pri omejevanju potrebnosti po težjih oblikah vzgojnih ukrepov.

Glede na močno težnjo preusmeritve dosedanjega načina dela, je sistem financiranja izvrševanja vzgojnih ukrepov v zakonu zgrajen na načelu, da stroške izvrševanja vzgojnih ukrepov nosijo tisti, ki so po veljavni zakonodaji in splošnih moralno-etičnih normah odgovorni za pravilno vzgojo in vzrejo otrok in mladine. Zato se stroški izvrševanja vzgojnih ukrepov delijo med starše, občine in republiko.

S tem načinom financiranja so tudi materialno angažirani vsi tisti, ki jim pravilna vzgoja mladega rodu mora biti osnovni namen. Da bi vsi omenjeni poleg splošnih moralno-etičnih in pravnih norm upoštevali potrebnost preorientacije dela, so strokovnjaki izračunali, da so razlike med stroški za izvrševanje posameznih vzgojnih ukrepov glede na težo le-teh izredno veliki in se gibljejo v razmerju 1 : 20 oziroma 40. En mladoletnik v vzgojnem zavodu npr. enako stane kot 20 do 40 mladoletnikov pod strožjim nadzorstvom (odvisno od stopnje motenosti mladoletnika). Včasih je razmerje celo 1 : 47, kar pomeni, da en mladoletnik v vzgojnem zavodu stane kot 47 mladoletnikov v disciplinskem centru (po izračunu Disciplinskega centra Maribor). Zato zakon določa, da stroške izvrševanja ukrepov, ki se jih izreka manj osebnostno motenim mladoletnikom (disciplinski center, strožje nadzorstvo), ko mora biti delo na resocializaciji pravočasno, plačajo starši in občinske skupščine. Da pa bi njihovo skrb v celoti usmerili v takšno pravočasno ukrepanje, se jih ne oprosti materialnega prispevka tudi pri zavodskih oblikah varstva, pri katerih nosijo starši in občinske skupščine stroške oskrbe in nastanitve. Stroške šolanja in drugih strokovnih služb v vzgojnih zavodih plača repub-

lika, ker je vsak zavod po svoji dejavnosti edini v republiki.

Velik preventivni pomen pri skrbi za mladoletnika je tudi izenačenja financiranja vzgojno-poboljševalnega doma z ostalimi vzgojnimi zavodi. Dosedaj ga je financirala le republika. Ta ukrep naj bi odpravil do sedaj večkrat negativno prakso, da so občinske skupščine zaradi pomanjkanja finančnih sredstev za plačevanje varstva v drugih vzgojnih zavodih predlagale oddajo mladoletnika v vzgojno-poboljševalni dom, ki je bil financiran iz proračuna republike, čeprav vedenjska motenost mladoletnika ni bila tako velika oz. so z oddajo v zavod odlašale toliko časa, da se je obseg in teža njegovih dejanj mnogokrat povečala tako močno, da je bila oddaja v vzgojno-poboljševalni dom ne le upravičena, ampak tudi nujna. Z izenačenjem vzgojno-poboljševalnega doma z ostalimi vzgojnimi zavodi lahko pričakujemo, da bo dejavnost občinskih organov in staršev pri uporabljanju ukrepov, ki izključujejo potrebo po zavodskem varstvu, večja. Slednje določilo bo nekoliko bolj obremenilo proračune predvsem tistih občinskih skupščin, ki imajo večje število gojencev v vzgojno-poboljševalnem domu. To so predvsem mestne in razvitejše občine, kjer je število vedenjsko in osebnostno motene mladine večje in je na njihovem območju tudi sicer nujno potrebno intenzivnejše preventivno delo. Zato je prav, da ga resneje upoštevajo v svojih delovnih programih in proračunih.

Nova obveznost teh občin se lahko nekoliko zmanjša s prispevki staršev. Do sedaj, ko obveznost staršev ni bila zakonsko urejena, so starši k stroškom izvrševanja zavodskih ukrepov prispevali le 15 %. Po mnenju nekaterih sodnikov in po drugih ugotovitvah, ki kažejo, da je vedno večje število obravnavanih mladoletnikov doma v materialno dokaj situiranih družinah, naj bi bil odstotek prispevka staršev k izvrševanju vzgojnih ukrepov višji (po podatkih sodnika za mladoletnike občinskega sodišča Ljubljana I, lahko prispeva za oskrbne stroške ca 58 % staršev).

Sprejetje novega načina financiranja pa samo po sebi ne rešuje problema. Nasprotno, nalaga veliko večjo aktivnost vseh odgovornih, da se kar se da zavzamejo za uredništev intencije zakona. Ne le dokazi v številkah,

temveč predvsem neposredno delo vseh organov (predvsem pa socialnega varstva) bo moralo postati tisto, ki bo opravičevalo večjo udeležbo pri materialnih sredstvih občin in republike.

II.

Materialna baza oziroma splošni pogoji in možnosti za izvrševanje vzgojnih ukrepov

Ob pripravah posameznih zakonov pogosto stopa v ospredje vprašanje, kakšne so naše materialne, kadrovske, organizacijske in druge možnosti, s katerimi bi zagotovili izvrševanje bodočega zakona. Prav to vprašanje je bilo poglobljena tema razprav ob pripravah na zakon. Gotovo bi bilo predolgo, če bi hoteli opisovati dosedanjo organizacijo, materialne in kadrovske razmere ter ostale pogoje organov, ki se ukvarjajo s problemi osebnostno in vedenjsko motenih otrok in mladine. Splošna ugotovitev je, da dosedanji pogoji in razmere niso rožnati in da so skoraj vsi dejavniki, ki delajo po teh problemih, v dokaj težkem položaju. Kljub temu pa bi bilo po 6 letih aktivnega dela, prizadevanj, ukrepov in lahko rečemo, skorajda boja, za usposobitev služb, da bi dosegli osnovo za zadovoljitev materialnih, kadrovskih in drugih potreb, napačno in do nekaterih družbeno političnih skupnosti, njihovih služb in drugih, krivično, če bi trdili, da niso storili ničesar za reševanje te problematike. Nasprotno, prav to prizadevanje in z njimi povezani dosežki raznih organov, organizacij in posameznikov so ustvarili temelj, ki nam nalaga obveznost, da utrdimo kar smo dosegli in uredimo še odprta vprašanja.

Eden izmed najbolj perečih problemov za bodoče delo je predvsem težek položaj socialno varstvenih služb v velikem številu občinskih skupščin. Osnovni problem je kadrovska zasedba (nestrokoven kader), glede na obseg nalog pa preskromno postavljene sistemizacije. Nič manj pa ni problematično tudi financiranje dejavnosti teh služb. Pri tem pa ne gre le za problem dela z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj, temveč za stališča in odnos do socialnih služb, na splošno. Teh služb namreč zaradi obsežnih in zahtevnih nalog ne bo mogoče obdržati

le na nivoju razdeljevalcev družbeno denarnih pomoči, ker so ta nivo v družbeno ekonomskem razvoju že zdavnaj prerasle. Zato bo potrebno, da vsi organi in drugi, ki se pri svojem delu srečujejo z organi socialnega varstva oz. so šibki člen v verigi sodelujočih (tam, kjer so), vplivajo na odgovorne v družbeno političnih skupnostih, da začno organizirati socialne službe po sodobnih konceptih socialnega dela, predvsem pa, da čimprej ustvarijo pogoje za ustanovitev centra za socialno delo kot osnovne strokovne službe socialnega varstva. Le boljša organizacija službe in zagotovitev strokovnega kadra lahko pomeni tudi uvajanje cenejšega preventivnega dela.

Drugi šibek člen v verigi izvrševalcev vzgojnih ukrepov je zavodsko varstvo otrok. Vzrok za težak položaj na tem področju je poleg pomanjkljivih nastanitvenih razmer in deloma tudi kadrovskih problemov tudi v organizaciji dela in življenja v teh zavodih ter v pomanjkanju nujno potrebnih izvršilnih ali drugih pravnih predpisov za njihovo poslovanje.

Z nemalo težavami pri izvrševanju svojih nalog pa se srečujemo tudi na sodiščih (pomanjkljivo število sodnikov za mladoletnike, premajhne možnosti za nastavitev socialnih delavcev na sodiščih itd.), pri organih za notranje zadeve (usposabljanje kadra, predvsem milice za delo z mladino, problemi spremljanja otrok in mladoletnikov itd.) vzgojnih zavodih in tudi pri drugih organih, organizacijah in zavodih. Zato je materialno bazo oziroma splošne pogoje in možnosti za izvrševanje vzgojnih ukrepov upoštevati kot pomembne okoliščine, ki jim moramo posvetiti prav toliko pozornosti, kot vsem sprejetim določbam zakona in jih s prav toliko zavzetosti tudi reševati.

III.

Podvzeti ukrepi

Zaradi zgoraj opisanih težav so imele priprave na zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov pomembno vlogo. Odkrivanje nekaterih problemov, ki jih ni možno reševati brez odločne zavzetosti celotne družbene skupnosti, je že v razpravah o družbeno negativnih pojavih v SR Sloveniji

v Republiškem in Organizacijsko-političnem zboru Skupščine SRS (marca 1965) prispevalo k ustanovitvi skupščinske komisije, katere naloge so bile ugotoviti materialne, kadrovske in druge zahteve ter potrebne ukrepe za saniranje stanja na tem področju. Delo komisije - koordinirano z odgovornimi republiški organi - je prispevalo k izdelavi dveh programov materialnih in kadrovskih potreb ter ukrepov, in sicer posebej za leto 1966, posebej pa za srednjeročno plansko obdobje tj. do leta 1970. Prvi program je bil poslan vsem občinskim skupščinam, srednjeročni pa po sklepu Izvršnega sveta Skupščine SRS. Obenem bo o njem organizirana široka razprava vseh, ki te probleme srečujejo, jih neposredno obravnavajo in o njihovem reševanju odločajo. Obenem bo o tem programu razpravljala Izvršni svet s predsedniki občinskih skupščin. Program (poleg ukrepov za odrasle) natančno predvideva razvoj dejavnosti in služb v pristojnosti občinskih skupščin, ki delajo z osebnostno in vedenjsko motenimi otroci in mladino (službe socialnega varstva, disciplinski centri, mladinska sprejemališča, vzgojne posvetovalnice, delo organov za notranje zadeve, mladinsko sodstvo) ter zavodske oblike varstva za osebnostno in vedenjsko motene otroke in mladino (razvoj in ureditev sedanjih vzgojnih zavodov in vzgojno poboljševalnega doma ter izgradnja novega vzgojnega zavoda v Ljubljani).

Natančni opisi vseh predvidenih ukrepov bodo morali biti v bodoče poleg že predvidenih razprav tudi snov za obveščanje najširšega kroga delavcev (strokovni tisk in ostala komunikacijska sredstva), ker tudi samo sprejetje predvidenega programa brez močnega angažiranja najširšega kroga dejavnikov in posameznikov, ne bo prineslo zaželenih rezultatov.

Kot pomeni republiški zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov nadaljno humanizacijo in poglobljeno strokovno obravnavo mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, lahko smatramo omenjeni program za osnovo za ureditev materialne baze oz. splošnih pogojev in možnosti za izvrševanje vzgojnih ukrepov in s tem tudi za izvrševanje samega zakona.

S k l e p

Sprejetje zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov najtorej s pravilnim angažiranjem posameznikov ter sodelo-

vanjem in neposrednim ukrepanjem republiških organov, občinskih skupščin, strokovnih in družbenih organov in organizacij ter služb, pa tudi z doslednim strokovnim angažiranjem staršev, pripomore k preprečevanju in omejevanju družbeno negativnih pojavov med mladino in s tem tudi k oblikovanju doslednejše skrbi za mlade generacije.

ŠKETA dr. Ivan

ZAKON O IZVRŠEVANJU VZGOJNIH UKREPOV

Novelirani kazenski zakonik iz leta 1959 je v VI. poglavju povsem na novo uredil kazensko odgovornost mladoletnikov. Razširil je število vzgojnih ukrepov in vpeljal dva nova: strožje nadzorstvo in oddaja v disciplinski center. Zavodski ukrepi so se začeli izvrševati brez večjih težav takoj po uveljavitvi novele. Ker organi socialnega varstva še niso bili pripravljene za izvrševanje novih vzgojnih ukrepov, se je strožje nadzorstvo začelo izvrševati šele s 1.1.1961, oddaja v disciplinski center poskusno že leta 1962, dokončno pa šele s 1.1.1964.

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij iz leta 1961 (novela tega zakona iz leta 1964 glede vzgojnih ukrepov ni prinesla nič novega) ima le splošne določbe o izvrševanju vzgojnih ukrepov (137 - 157. člani), pooblašča pa republike (5. člen), da same, v skladu s splošnimi določili, podrobno uredijo izvrševanje vzgojnih ukrepov.

Ker se vzgojni ukrepi izrekajo in izvršujejo že več let, podrobnih predpisov o njihovem izvrševanju pa ni bilo, so te ukrepe izvrševali neenotno. Bile so vrzeli glede organov za njihovo izvrševanje, glede načina in financiranja vzgojnih ukrepov. Končno je po dolgoletnih pripravah in obravnavah le uspelo pripraviti osnutek zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov (v nadaljnjem besedilu: zakon). Ta osnutek so obravnavali številni družbeni

in upravni organi. S spremembami in dopolnitvami, ki so jih predlagali Izvršni svet in skupščinski odbori, ga je Skupščina SR Slovenije sprejela v februarju t.l. in je kot zakon objavljen v Ur. l. SRS, št. 5-38/66.

Republiškemu sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo je z zakonom (55. člen) predvsem naložena skrb za izvrševanje zakona in za sodelovanje zaradi izboljšanja službe izvrševanja vzgojnih ukrepov z ustreznimi republiškimi sekretariati, s pravosodnimi organi, znanstvenimi zavodi, strokovnimi društvi in družbenimi organizacijami. Na vseh naštetih leži skrb za resocializacijo mladine, ki je iz kakršnihkoli razlogov zapadla v delinkvenco. Posebna komisija, ki jo mora ustanoviti republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, ima nalogo, da obravnava vprašanja sodelovanja vseh naštetih organov, društev in organizacij na tem področju in vprašanja izvrševanja vzgojnih ukrepov. Komisija je dolžna spremljati in proučevati vso problematiko in dajati predloge in mnenja.

Organi in zavodi, ki opravljajo zdravstvene, socialne, vzgojne in druge naloge, so dolžni sodelovati z organi, ki izvršujejo vzgojne ukrepe, kadar je to potrebno v zvezi z izvrševanjem ukrepov (3. člen).

Sicer pa je z zakonom povsem določno povedano, da se vzgojni ukrepi izvršujejo le na podlagi sodne odločbe, ki jo sodišče pošlje zaradi izvršitve skrbstvenemu organu občine, na katere območju ima mladoletnik svoje stalno prebivališče. Skrbstveni organ je dolžan ukreniti vse, kar je potrebno, da se vzgojni ukrep začne izvrševati. Skrbstveni organ neposredno (sodišče posredno) spremlja izvrševanje vzgojnih ukrepov in vodi ustrezne evidence. Nadzor nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov opravlja sodišče (8. člen), sodniku pa lahko pomaga pri nadzoru socialni delavec, ki dela na sodišču. Sodnik sam ali po socialnem delavcu sme izvajati nadzor neposredno ali pa posredno po skrbstvenem organu, sme pa dajati glede izvrševanja predloge in pripombe le po skrbstvenem organu, ki sodišču odgovarja za izvršitev vzgojnega ukrepa. Tudi skrbstveni organi nadzorujejo, kako se izvršuje vzgojni ukrep (23. člen).

Glede pristojnosti so pomembne še naslednje določbe zakona:

oddaja v disciplinski center

- disciplinski center določi začetek in raspored izvrševanja vzgojnega ukrepa, mladoletnika pa napoti v ta center skrbstveni organ;

strožje nadzorstvo staršev oziroma skrbnika

- sodišče lahko, ko odredi vzgojni ukrep, dà še posebne naloge in navodila (18. člen), ki so jih dolžni upoštevati starši oziroma skrbnik in seveda tudi skrbstveni organ; sodišče lahko odredi nadzorstvo in pomoč staršem oziroma skrbniku; skrbstveni organ določi za nadzorstvo in pomoč usposobljenega socialnega delavca, lahko pa tudi učitelja, vzgojitelja ali koga drugega, ki ima izkušnje v vzgoji mladoletnikov (19. člen); spore, ki nastanejo med starši oziroma skrbnikom in prej navedenimi osebami, je pristojen reševati le sodnik; zahtevati sme, da skrbstveni organ določi drugega delavca za izvrševanja nadzorstva in pomoči (21. člen);

strožje nadzorstvo druge družine

- sodišče določi v odločbi družino, ki bo izvrševala strožje nadzorstvo; skrbstveni organ (torej ne sodišče) sklene pismeno pogodbo z družino in dogovori naloge, dolžnosti in pravice družine ter višino in način plačevanja mladoletnikovega oskrbovanja; skrbstveni organ izroči nato mladoletnika družini; sodnik ukrepa, če se pokaže, da v družini, ki izvršuje strožje nadzorstvo, ni zagotovljena uspešnost tega ukrepa (25. člen);

strožje nadzorstvo skrbstvenega organa

- skrbstveni organ določi socialnega delavca, ki izvršuje ta ukrep (26. člen);
- načrt dela napravi socialni delavec, skrbstveni organ pa ga predloži sodniku in mu obenem sporoči ime in priimek socialnega delavca, ki bo izvrševal ukrep;

zavodski ukrepi

- skrbstveni organ (torej ne sodišče) določi v skladu s sodno odločbo zavod, v katerem se bo izvrševal vzgojni ukrep, in začetek izvrševanja ukrepa (29. člen);
izjema: sodišče določi zavod za defektne mladoletnike (51. člen);

- zavodska strokovna skupina določi okvirni program za vzgojni postopek, predlaga vzgojno skupino, v katero naj bo mladoletnik uvrščen, skupino pa določi pristojni organ zavoda (določen s pravilnikom ali splošnim aktom zavoda);
- o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi zavodskega vzgojnega ukrepa odloča sodišče z odločbo (38. in 42. člen);
- skrbstveni organ spremlja mladoletnika po odpustu iz zavoda in mu po potrebi postavi za določeno dobo socialnega delavca kot svetovalca (39. člen);
- skrbstveni organ lahko premesti (brez odločbe sodišča) mladoletnika v drug vzgojni zavod, če je to umestno zaradi uspešnejšega izvrševanja ukrepa; mora pa o tem obvestiti sodišče (42. člen);
- dopust mladoletniku, ki je v vzgojno-poboljševalnem domu, dovoli upravnik doma (45. člen);
- disciplinske kazni, ki jih zakon predpisuje samo za mladoletnike, ki prestajajo ukrep oddaje v vzgojno-poboljševalni dom, izreka v VPD Radeče upravnik doma.

Problemi izvrševanja vzgojnih ukrepov

Vzgojni ukrepi oddaje v disciplinski center se izvajajo v disciplinskih centrih, kjer pa ni pogojev za ustanovitev teh centrov, se vzgojni ukrep izjemoma lahko izvršuje v šolskih prostorih (17. člen) in ga v takem primeru izvršuje po skrbstvenem organu določeni socialni delavec. Disciplinske centre kot samostojne zavode ali pa v sestavu drugih ustreznih zavodov ustanavljajo občinske skupščine. Dve ali več občin lahko na podlagi pogodbe ustanovi skupni disciplinski center.

Vzgojni ukrep oddaje v disciplinski center izvršujejo v Sloveniji centri za socialno delo in prehodni mladinski domovi. V Sloveniji deluje samo 5 disciplinskih centrov in to v Kranju, Ljubljani in v Mariboru. Razlog, da ni več disciplinskih centrov, je na eni strani pri občinah, ki nimajo sredstev za ustanovitev in delo disciplinskih centrov, na drugi strani pa sodišča premalo izrekajo ta vzgojni ukrep. Za ustrežnejše izvrševanje ukrepa je potrebno tesnejše sodelovanje med sodišči in skrbstvenimi organi.

Vzgojne ukrepe strožjega nadzorstva skrbstvenega organa izvršujejo delavci občinskih organov za socialno varstvo ali socialni delavci na centrih za socialno delo. Visoko število izrečenih tovrstnih vzgojnih ukrepov kaže, da ga sodišča najpogosteje izrekajo, ker ga smatrajo za najuspešnejši vzgojni ukrep.

Vzgojne zavode, v katerih naj se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod, določi republiški sekretariat za prosveto in kulturo v soglasju z republiškim sekretariatom za zdravstvo in socialno varstvo. Zavodi, ki so jih svojčas ustanovili okraji, so z odpravo okrajev prešli brez izjeme v upravo občin. Delo zavodov iz področja posebnega šolstva spremlja republiški sekretariat za prosveto in kulturo.

V Sloveniji dela samo 5 zavodov, v katerih se izvršuje ukrep oddaje v vzgojni zavod, in to: Planina, Slivnica, Smlednik, Veržej in Višnja gora. Vzgojni zavod v Logatcu je prenehal z delom, ker se pripravlja adaptacija doma. Vsi zavodi sprejemajo ne samo tiste mladoletnike, ki jim je s sodno odločbo izrečen vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod, temveč tudi vzgojno zanemarjene mladoletnike po odločbi skrbstvenega organa.

Smotrno bi bilo, da bi vsi vzgojni zavodi, zlasti tisti, v katerih se naj izvršuje vzgojni ukrep po odločbi sodišča, prešli pod republiško upravo. Ustanovitelj teh zavodov naj bi bila republika. Pokrenjena je iniciativa v tej smeri. V zakonu o izvrševanju vzgojnih ukrepov glede ustanavljanja teh zavodov in glede splošnega nadzorstva nad njimi ni določil.

Glede vzgojno-poboljševalnih domov (v Sloveniji imamo dom samo v Radečah za oba spola mladoletnikov) je v zakonu izrecno rečeno (47. člen), da jih ustanovi republika in da vrši republiški sekretariat za notranje zadeve splošno nadzorstvo nad njihovim delom. Kapaciteta doma v Radečah je močno prekoračena.

V zakonu je sicer določba (54. člen), da republiški sekretariat za prosveto in kulturo v sporazumu z republiškim sekretariatom za zdravstvo in socialno varstvo določa zavode za defektne mladoletnike, v katerih se lahko izvršuje vzgojni ukrep po sodni odločbi. Ker ni v Sloveniji primernega zavoda za duševno prizadeto mladino,

se ta ukrep dejansko ne izreka. Zato najdemo tako mladino v drugih zavodih in domovih. Pripravlja se ustanovitev zavoda za defektne mladoletnike, vendar ni izgledov, da bi tak zavod začel delati že v letu 1966.

Zakon je uredil tudi pristojnost in postopek za odložitve začetka in za prekinitev izvrševanja zavodskih ukrepov (31. in 32. člen). Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij nima teh določil glede vzgojnih ukrepov.

Začetek izvrševanja zavodskega ukrepa se lahko odloži iz razlogov in za dobo, kakor je to v zakonu navedeno; odložitev dovoli sodnik na prošnjo mladoletnika, njegovih ožjih družinskih članov ali skrbnika, oziroma na predlog skrbstvenega organa, torej ne uradoma (celo ne, če ima mladoletnica otroka, mlajšega kot eno leto, ali če je noseča).

Izvrševanje zavodskega ukrepa se lahko prekine samo zaradi smrti ali hujše akutne bolezni v ožji družini mladoletnika (do 1 meseca) in če ima mladoletnica otroka, mlajšega kot 1 leto, ali če je noseča (največ dotlej, dokler otrok ne dopolni 1 leta). O prekinitvi odloči direktor zavoda.

Prekinitev ob šolskih počitnicah in za praznike, ki se sicer všteje v izvrševanje ukrepa oddaje v vzgojni zavod, je urejena v 43. členu zakona. Dopust mladoletnikov v vzgojno-poboljševalnem domu (do mesec dni na leto) in skupno letovanje je urejeno v 45. členu zakona.

Glede izvrševanja zavodskih ukrepov ima zakon določbe o razvrščanju mladoletnikov v vzgojne skupine, ki se formirajo v skladu s predpisi, ki veljajo za skupine otrok v enotah posebnih šol; zakon predpisuje proučevanje osebnosti mladoletnikov po zavodovih strokovnih skupinah, nalaga zavodom skrb za šolanje in strokovno izobraževanje ter za usposobitev in za kulturno-prosvetno, telesno-vzgojno in športno delovanje; zakon daje mladoletnikom pravico do nagrade za opravljeno proizvodno delo v zavodu; določa tudi, da imajo mladoletniki v zavodu popolno oskrbo in zdravstveno varstvo.

Financiranje izvrševanja vzgojnih ukrepov

Vse stroške izvrševanja vzgojnih ukrepov oddaje v disciplinski center in strožjega nadzorstva bo po novem zakonu, kakor doslej, plačala občina, na katere območju ima mladoletnik ob času izdaje sodne odločbe stalno prebivališče.

V dosedanjem sistemu financiranja zavodskih vzgojnih ukrepov je republika nosila v celoti stroške za izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v VPD Radeče. V vseh drugih zavodih so občine že doslej nosile stroške oskrbe in nastanitve, starši pa so občinam vračali določen delež stroškov, ki ga je določil skrbstveni organ. Stroške izobraževanja in vzgajanja v vzgojnih zavodih so do leta 1965 nosili ustanovitelji zavodov, letos pa je republika prevzela te stroške v celoti. Ker občine pogosto niso imele dovolj finančnih sredstev, da bi pravočasno oddale mladoletnika v vzgojni zavod, se je dogajalo, da je ta postal težji delinkvent in da je nato sodišče moralo izreči vzgojni ukrep oddaje v VPD Radeče. Zaradi boljšega poslovanja doma v Radečah so sodišča in skrbstveni organi mladoletnika rajši oddali v Radeče namesto v druge zavode. Zato je v letu 1965 padlo število oddaje v vzgojne zavode, naraslo pa je število oddaj v Radeče.

Zakon je določil, da plača stroške oskrbe in nastanitve pri izvrševanju vseh zavodskih ukrepov občina; stroške oskrbe in nastanitve mladoletnika, kadarkoli je izven svoje družine, povrnejo starši, oziroma osebe, ki so po zakonu dolžne vzdrževati mladoletnika. O dolžnosti povračila (možno je delno povračilo ali celo oprostitve) odloča sodišče. Sprememba je torej v načinu financiranja VPD Radeče: iz republiškega proračuna bodo kriti stroški izobraževanja in šolanja gojencev v Radečah, občine pa prevzamejo za vsakega gojenca plačevanje "oskrbe in nastanitve", imajo pa možnost zahtevati povračilo od staršev odnosno od oseb, ki so po zakonu dolžne vzdrževati mladoletnika.

Navedene določbe o financiranju vzgojnih ukrepov silijo občine in starše, da pravočasno preventivno vplivajo na mladoletnika in si s tem prihranijo poznejše večje stroške, ki so zvezani z oddajo otroka v zavod. Do-

sedanja ureditev pa je povzročala, da se občine in starši niso pravočasno pobrigali za mladoletnika, ker so šli vsi stroški za VPD Radeče v breme republike.

Materialno in kadrovsko stanje za izvrševanje vzgojnih ukrepov v SR Sloveniji še daleč ni zadovoljivo. Materialni pogoji so slabi in ustreznega strokovnega kadra ni. V številnih obravnavah osnutka zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov se je ugotavljala vprašljivost učinka zakona o sedanjih pogojih, ker za njegovo dosledno izvajanje nimamo zadovoljivih materialnih in kadrovskih osnov niti zagotovila, da se bo stanje v doglednem času izboljšalo. Potreben bi bil poseben zakon o vzgojnem šolstvu. Za vzgojne zavode bi bilo treba nujno izdelati ustrezne delovne programe in metode dela.

Kljub vsem pomislekom pa je vendar ob sprejemanju zakona zmagalo stališče, da je zakon treba sprejeti, ker predstavlja dopolnitev kazensko-pravnega sistema pri poglobljanju napredne kriminalne politike. S tem zakonom je urejen postopek za izvrševanje vzgojnih ukrepov skladno s prakso, ki se je izoblikovala med izvajanjem novelirane kazenske zakonodaje od leta 1960 dalje. Določeni so organi za izvrševanje vzgojnih ukrepov in pravice in dolžnosti teh organov; urejeni so odnosi sodišč nasproti tem organom in tudi nadzor nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov. Številni podrobni predpisi zakona odpravljajo dosedanje nejasnosti.

Predvsem pa je zakon smotrno uredil financiranje izvrševanja vzgojnih ukrepov; občine stimulira v preventivno dejavnost na področju vzgojnih ukrepov za mladoletnike.

Na podlagi četrte alineje 135. člena in 151. člena ustave Socialistične republike Slovenije je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji Republiškega zbora dne 16. februarja 1966 in na seji Organizacijsko-političnega zbora dne 28. februarja 1966 sprejela

Z A K O N

o izvrševanju vzgojnih ukrepov

I. poglavje

SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Vzgojni ukrepi, ki jih izreče sodišče v kazenskem postopku zoper mladoletnike, se izvršujejo po določbah tega zakona.

Določbe tega zakona se uporabljajo tudi za tiste, ki postanejo polnoletni med izvrševanjem vzgojnih ukrepov in tudi za mlajše polnoletnike, zoper katere izreče sodišče v kazenskem postopku vzgojni ukrep.

2. člen

Vzgojni ukrepi se izvršujejo tako, da se mladoletnikom z varstvom, pomočjo in nadzorstvom zagotovi vzgoja, poboljšanje in pravilen razvoj, kadar je to potrebno pa tudi, da se jim prepreči izvrševanje kaznivih dejanj.

Pri izvrševanju vzgojnih ukrepov je treba mladoletnikom razvijati občutek osebne odgovornosti za njihovo ravnanje ter jih spodbujati, da tudi sami prostovoljno sodelujejo pri svoji prevzgoji.

3. člen

Organi in zavodi, ki opravljajo zdravstvene, socialne, vzgojne in druge naloge so dolžni sodelovati z organi, ki izvršujejo vzgojne ukrepe, kadar je to potrebno v zvezi z izvrševanjem vzgojnih ukrepov.

(Objavljeno v Uradnem listu SRS, št. 5-38/66)

4. člen

Vzgojni ukrepi se izvršujejo na podlagi pravnomočne sodne odločbe. V primerih, ki jih določa zakon, se izvrševanje posameznih vzgojnih ukrepov začne pred pravnomočnostjo sodne odločbe.

Sodišče pošlje odločbo, s katero je odrejen ali spremenjen vzgojni ukrep, najpozneje v treh dneh po njeni izvršljivosti oziroma v treh dneh od dneva, ko jo prejme od višjega sodišča zaradi izvršitve skrbstvenemu organu občine (v nadaljnjem besedilu: skrbstveni organ), na katere območju ima mladoletnik svoje stalno prebivališče. Obenem z odločbo mu pošlje za izvrševanje vzgojnega ukrepa pomembne podatke, s katerimi razpolaga.

Skrbstveni organ mora najpozneje v treh dneh ukreniti vse, kar je po določbah tega zakona potrebno, da se vzgojni ukrep začne izvrševati.

5. člen

Izvrševanje vzgojnih ukrepov se lahko odloži ali prekine le v primerih in ob pogojih, določenih s tem zakonom.

6. člen

Če se izvrševanje vzgojnega ukrepa ne more začeti ali nadaljevati, ker mladoletnik pobegne ali se skriva, je treba o tem obvestiti organ za notranje zadeve, da ga izsledi in na primeren način pripelje najbližjemu skrbstvenemu organu.

Republiški sekretar za notranje zadeve izda v sporazumu z republiškim sekretarjem za zdravstvo in socialno varstvo navodila za izvajanje določb prejšnjega odstavka.

7. člen

Stroške izvrševanja vzgojnih ukrepov oddaje v disciplinski center in strožjega nadzorstva ter stroške oskrbe in nastanitve pri izvrševanju zavodskih ukrepov plača občina, na katere območju ima mladoletnik ob času izdaje sodne odločbe stalno prebivališče.

Stroški izvrševanja zavodskih ukrepov (šolanja in drugih strokovnih služb), ki niso obseženi v prejšnjem

odstavku, gredo v breme republiškega proračuna.

Če se mladoletnik zaradi izvrševanja vzgojnega ukrepa oskrbuje zunaj družine, pri kateri sicer živi (pri drugi družini v disciplinskem centru ali v zavodu), povrnejo starši oziroma osebe, ki so po zakonu dolžne vzdrževati mladoletnika (zavezanec), stroške oskrbe in nastanitve mladoletnika občini.

O dolžnosti povračila stroškov za oskrbo in nastanitve mladoletnika odloči sodišče s sklepom, s katerim izreče vzgojni ukrep, ali s posebnim sklepom. V sklepu lahko izreče, da se stroški za oskrbo in nastanitve glede na zavezančevo premoženjsko stanje povrnejo občini v celoti ali deloma, ali pa da se zavezanec povračila stroškov oprosti, če bi bilo zaradi njihovega plačila ogroženo vzdrževanje zavezanca ali drugih oseb, ki jih je zavezanec dolžan vzdrževati. Sodišče lahko svoj sklep o povračilu stroškov zaradi spremenjenih razmer tudi spremeni.

8. člen

Nadzor nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov opravlja sodišče.

Sodniku pomagajo med postopkom in pri nadzoru izvrševanja posameznih vzgojnih ukrepov socialni delavci.

Skrbstveni organ neposredno spremlja izvrševanje vzgojnih ukrepov, vodi ustrezno evidenco ter ukrene vse potrebno zaradi uspešnejše uresničitve namena vzgojnih ukrepov (68. člen kazenskega zakonika).

9. člen

Za vloge, uradna opravila in odločbe v zvezi z izvrševanjem vzgojnih ukrepov se ne plača taksa.

II. poglavje

IZVRŠEVANJE POSAMEZNIH VZGOJNIH UKREPOV

1. Oddaja v disciplinski center za mladoletnike

10. člen

Oddajo v disciplinski center za mladoletnike izvrši

skrbstveni organ tako, da napoti mladolenika v disciplinski center, kateremu hkrati pošlje sodno odločbo o oddaji v disciplinski center in vse podatke, ki so pomembni za izvrševanje tega vzgojnega ukrepa.

11. člen

Začetek in razpored izvrševanja vzgojnega ukrepa določi disciplinski center tako, da ni prizadeto redno šolanje oziroma zaposlitev mladolenika.

12. člen

Disciplinski center obvesti sodišče in skrbstveni organ o mladolenikovem nastopu in o izvršitvi vzgojnega ukrepa.

Če mladolenik v določenem času ne nastopi izvrševanja vzgojnega ukrepa ali če preneha hoditi v disciplinski center, obvesti center o tem skrbstveni organ, da ukrene vse potrebno, da se zagotovi izvršitev ukrepa.

13. člen

Izvrševanja ukrepa oddaje v disciplinski center se lahko odloži oziroma prekine v primeru akutne bolezni mladolenika ali smrtnege primera v ožji družini oziroma v drugih posebno tehtnih primerih. O tem odloča sodnik za mladolenike tistega sodišča, ki je ukrep izreklo (v nadaljnjem besedilu: sodnik).

14. člen

Vzgojni ukrep oddaje v disciplinski center za določeno število ur ob prazničnih dneh oziroma v teku dneva se izvršuje med 8. in 20. uro.

Mladoleniki, ki so oddani v disciplinski center nepretrgano za določeno število dni, dobijo v centru hrano in prenočišče.

V disciplinskem centru prebijejo mladoleniki čas pretežno v delu in učenju pod stalnim nadzorstvom vzgojiteljev, in sicer po programu dela in z razporeditvijo časa vzgojnih dejavnosti.

Vzgajanje v disciplinskem centru se opravlja individual-

no ali skupinsko, ustrezno mladoletnikovi osebnosti.

15. člen

Mladoletnik mora spoštovati notranji red ter izpolnjevati navodila strokovnega osebja disciplinskega centra.

Če se ugotovi, da ukrepa zaradi mladoletnikove nediscipliniranosti ni mogoče izvršiti, obvesti disciplinski center o tem skrbstveni organ in sodišče.

16. člen

Za vsakega mladoletnika se vodi v disciplinskem centru dnevnik dela.

Po izvršitvi vzgojnega ukrepa pošlje disciplinski center skrbstvenemu organu in sodišču poročilo. V poročilu se navede, kako je potekalo vzgajanje.

Če je sodišče določilo, da je mladoletnik po izvršitvi vzgojnega ukrepa pod strožjim nadzorstvom skrbstvenega organa, se v poročilu pove tudi mnenje disciplinskega centra o tem, kako naj se opravlja to nadzorstvo.

17. člen

Disciplinski center je lahko samostojen zavod ali pa je v sestavi drugega ustreznega zavoda.

Disciplinski center ne sme biti v sestavi kazenskega popoljševalnega zavoda in ne vzgojnega popoljševalnega doma, pa tudi vzgojni ukrep oddaje v disciplinski center se ne sme izvrševati v isti zgradbi v kateri je kazenski popoljševalni zavod ali vzgojni popoljševalni dom.

Disciplinski center ustanovi skupščina občine. Dve ali več občin lahko na podlagi pogodbe ustanovijo skupni center. Za ustanovitev disciplinskega centra v sestavi že obstoječega zavoda je potrebno soglasje tega zavoda.

Disciplinske centre lahko ustanavljajo v soglasju z republiškim sekretariatom za zdravstvo in socialno varstvo tudi družbene organizacije, ki se ukvarjajo z vzgojo otrok in mladine.

Kjer ni pogojev za ustanovitev disciplinskega centra, se izjemoma lahko izvršuje vzgojni ukrep za določeno

število ur v teku dneva v šolskih prostorih, kadar so ti prosti. Vzgojni ukrep izvršuje v takem primeru socialni delavec (19. člen), ki ga določi skrbstveni organ.

2. Strožje nadzorstvo

a) Strožje nadzorstvo staršev oziroma skrbnika

18. člen

Starši oziroma skrbnik, ki jim je mladoletnik izročen v strožje nadzorstvo, morajo posvetiti nenehno in popolno skrb njegovi vzgoji in ukreniti, kar je treba, da preprečijo škodljive vplive nanj.

Starši oziroma skrbnik morajo izvrševati naloge in navodila, ki jim jih je dalo sodišče, ko je izreklo ta ukrep ali med njegovim izvrševanjem. Starši oziroma skrbnik se pri izvrševanju strožjega nadzorstva lahko obračajo za strokovno pomoč na sodnika ali skrbstveni organ.

19. člen

Če je sodišče odredilo nadzorstvo in pomoč pri izvrševanju ukrepa strožjega nadzorstva staršev oziroma skrbnika, določi skrbstveni organ za opravljanje te naloge usposobljenega socialnega delavca, lahko pa tudi učitelja, vzgojitelja ali koga drugega, ki ima izkušnje v vzgoji mladoletnikov (v nadaljnjem besedilu: socialni delavec

Socialni delavec mora proučiti razmere in okolje, v katerem živi mladoletnik in se seznaniti z vsemi podatki o mladoletniku, ki so na razpolago pri sodišču, skrbstvenem organu in drugod. Starši oziroma skrbnik morajo omogočiti socialnemu delavcu izvrševanje njegovih nalog.

20. člen

Skrbstveni organ oziroma socialni delavec mora poročati o uspehih izvrševanja ukrepa strožjega nadzorstva sodniku v rokih, ki jih ta določi.

Skrbstveni organ oziroma socialni delavec lahko sodniku predlaga, naj ustavi nadzorstvo in pomoč pri izvrševanju strožjega nadzorstva ali naj strožje nadzorstvo staršev oziroma skrbnika nadomesti z drugim primernejšim vzgojnim ukrepom.

21. člen

Spore, ki nastanejo med starši oziroma skrbnikom in delavcem skrbstvenega organa oziroma socialnim delavcem, rešuje sodnik.

Če sodnik misli, da je to potrebno, sme zahtevati od skrbstvenega organa, naj določi drugega socialnega delavca za izvrševanje nadzorstva in pomoči.

b) Strožje nadzorstvo druge družine

22. člen

Skrbstveni organ sklene z družino, ki je določena v odločbi sodišča, pismeno pogodbo.

S pogodbo se določijo zlasti naloge, dolžnosti in pravice družine ter višina in način plačevanja mladoletnikovega oskrbovanja.

Po sklenitvi pogodbe izroči skrbstveni organ mladoletnika družini, ki bo izvrševala strožje nadzorstvo.

23. člen

Skrbstveni organ v skladu z odločbo sodišča nadzoruje, kako se v družini, ki ji je mladoletnik izročen, izvršuje strožje nadzorstvo, in tej družini po potrebi pomaga (19. člen).

24. člen

Mladoletnik pod strožjim nadzorstvom druge družine ima lahko stike s svojo družino, če to ne nasprotuje koristim njegove vzgoje in vzreje.

25. člen

Določbe 18. do 21. člena tega zakona se primerno uporabljajo tudi pri izvrševanju strožjega nadzorstva druge družine.

Če po mnenju socialnega delavca v družini, ki izvršuje strožje nadzorstvo mladoletnika, ni zagotovljena uspešnost tega ukrepa, obvesti o tem sodnika.

c) Strožje nadzorstvo skrbstvenega organa

26. člen

Vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa izvršuje socialni delavec, ki ga določi skrbstveni organ (19. člen).

27. člen

Socialni delavec predvsem skrbi za mladoletnikovo šolanje, njegovo zaposlitev, izločitev iz okolja, ki nanj škodljivo vpliva, potrebno zdravljenje in ureditev razmer, v katerih živi.

Socialni delavec mora biti z mladoletnikom v pogostih stikih. Starši, skrbnik oziroma tisti, pri katerih mladoletnik živi, so dolžni obvestiti socialnega delavca o razmerah, okoliščinah in pogojih, ki negativno vplivajo na uspešnost strožjega nadzorstva.

Socialni delavec napravi v skladu z navodili sodnika načrt dela z mladoletnikom. Načrt dela obsega zlasti naloge, ki jih bo socialni delavec opravljal, ter obveznosti mladoletnika.

Skrbstveni organ predloži načrt dela sodniku in mu sporoči ime socialnega delavca, ki bo izvrševal strožje nadzorstvo.

Pri izvrševanju nalog socialnega delavca so dolžni sodelovati in pomagati skrbstvenemu organu oziroma socialnemu delavcu državni organi in zavodi ter gospodarske in družbene organizacije, kolikor se obrne nanje.

28. člen

Določbe 18. do 21. člena tega zakona se primerno uporabljajo tudi pri izvrševanju strožjega nadzorstva skrbstvenega organa.

3. Zavodski ukrepi

a) Skupne določbe

29. člen

Ko dobi skrbstveni organ izvršljivo sodno odločbo (4. člen), odredi vse, kar je treba za razvrstitev in oddajo mladoletnika v ustrezni zavod.

Nato določi v skladu s sodno odločbo zavod, v katerem se bo izvrševal zavodski ukrep, in začetek izvrševanja ukrepa; o tem mora obvestiti najpozneje 8 dni pred začetkom izvrševanja ukrepa mladoletnika in zavod. Obenem pošlje zavodu sodno odločbo in podatke, ki so pomembni za izvrševanje tega ukrepa.

Zavod ne sme brez utemeljenega razloga odkloniti mladoletnika, ki ga odda v zavod skrbstveni organ.

30. člen

Na dan, ki je določen za začetek izvrševanja ukrepa, odda mladoletnika v zavod skrbstveni organ ali pa v soglasju z njim starši oziroma skrbnik.

Če mladoletnik določenega dne ne pride v zavod, obvesti o tem zavod skrbstveni organ, da ukrene potrebno zaradi oddaje mladoletnika v zavod.

O začetku izvrševanja obvesti zavod skrbstveni organ.

Skrbstveni organ obvesti sodišče, v kateri zavod je bil mladoletnik oddan in katerega dne.

31. člen

Začetek izvrševanja zavodskega ukrepa se lahko odloži:

1. zaradi hujšega obolenja mladoletnika;
2. zaradi smrti ali hujše akutne bolezni v ožji družini;
3. če je mladoletnik neposredno pred dokončanjem šole ali pred izpitom;
4. če ima mladoletnica otroka, mlajšega kot 1 leto, ali če je noseča.

Začetek izvrševanja ukrepa se lahko odloži: v primeru iz 1. točke prejšnjega odstavka dokler traja bolezen; v primeru iz 2. točke največ za 3 mesece; v primeru iz 3. točke največ za 6 mesecev; v primeru iz 4. točke dokler otrok ne dopolni enega leta.

Odložitev dovoli sodnik na prošnjo mladoletnika, njegovih ožjih družinskih članov ali skrbnika oziroma na predlog skrbstvenega organa.

Zoper sklep o zavrnitvi prošnje za odložitev je dovoljena pritožba v treh dneh po vročitvi. Pritožba ne odloži izvršitve, če sodnik ne določi drugače.

32. člen

Izvrševanje ukrepa se lahko prekine v primeru iz 2. točke prvega odstavka prejšnjega člena do enega meseca in v primeru iz 4. točke prvega odstavka prejšnjega člena največ dotlej, dokler otrok ne dopolni enega leta. O prekini vi odloči direktor zavoda.

33. člen

Če je zoper sodno odločbo o zavodskem ukrepu vložena zahteva za varstvo zakonitosti, lahko sodnik na zahtevo pristojnega javnega tožilca odloži začetek izvrševanja zavodskega ukrepa oziroma dovoli prekinitve izvrševanja zavodskega ukrepa, dokler zahteva ni rešena.

34. člen

Zavodska strokovna skupina, v kateri morajo biti psiholog, socialni delavec, zdravnik in pedagog, prouči osebnost vsakega na novo sprejetega mladoletnika in določi okvirni program za vzgojni postopek. Strokovna skupina predlaga pristojnemu organu zavoda, v kakšno vzgojno skupino naj bo mladoletnik uvrščen. Če ima zavod poseben sprejemni oddelek s posebnimi prostori, ostane mladoletnik v tem oddelku do uvrstitve v ustrezno vzgojno skupino; to sme trajati največ 30 dni.

Mladoletniki se razvrstijo v vzgojne skupine glede na starost, duševno razvitost, lastnosti značaja in druge osebne lastnosti, tako da so omogočene v posamezni vzgojni skupini podobne metode.

Vzgojne skupine se sestavljajo v skladu s predpisi, ki veljajo za število otrok v enotah posebnih šol.

35. člen

Zavod oskrbi mladoletniku šolanje in strokovno izobraževanje oziroma usposobitev ter kulturno-prosvetno, telesno-vzgojno in športno delovanje.

Mladoletniki, ki ne obiskujejo šole, delajo polni delovni čas. Mladoletniki, ki obiskujejo šolo, delajo skrajšani delovni čas, ki ga določi pristojni organ zavoda tako, da to ni na škodo rednega šolanja.

Mladoletnik ima v zavodu oskrbo in zdravstveno varstvo.

Mladoletnik se je dolžan ravnati po splošnih aktih zavoda ter ukrepih zavodovih organov in vzgojnega osebja.

36. člen

Mladoletniki imajo pravico do nagrade za opravljeno proizvodno delo v zavodu v skladu s pravilnikom ali drugim splošnim aktom zavoda.

Mladoletniki, ki so dobrega vedenja in imajo posebne uspehe pri delu oziroma v šoli, lahko dobijo pohvale in nagrade ali druge ugodnosti v skladu s pravilnikom ali drugim splošnim aktom zavoda.

37. člen

Zavod mora poročati sodišču in skrbstvenemu organu o izvrševanju ukrepa, kadar to zahtevata, najmanj pa vsakih šest mesecev.

38. člen

Zavod je dolžan pravočasno, najmanj 3 mesece pred odpustom, obvestiti skrbstveni organ o predvidenem dnevu odpusta s predlogom ukrepov, potrebnih po odpustu mladoletnika (nadaljnje šolanje, usposabljanje, zaposlitev, zdravljenje, predstavitev v drugo okolje ipd.).

Skrbstveni organ mora pravočasno skrbeti, da bodo mladoletniku zagotovljene zaposlitev, nastanitev in prehrana.

Zavod odpusti mladoletnika takoj, ko dobi sodno odločbo o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi zavodskega vzgojnega ukrepa oziroma ko preteče z zakonom predvidena najdaljša doba za izvrševanje ukrepa.

Mladoletniku, ki je neposredno pred koncem šole ali tečaja oziroma neposredno pred izpitom in bi mu odpustitev iz zavoda onemogočila ali ga ovirala dokončati šolo ali tečaj oziroma opraviti izpit, mora zavod na njegovo zahtevo omogočiti, da obiskuje šolo do konca šolskega leta ali tečaj oziroma da dela izpit.

Zavod poskrbi za stroške potovanja mladoletnika do kraja njegovega bivališča in ga oskrbi s potrebnimi osebnimi stvarmi.

39. člen

Mladoletnik se je dolžan po odpustu zglasiti pri skrbstvenemu organu.

Zaradi uspešnejšega prilagajanja družbi (preskrba primerne zaposlitve, premagovanja raznih težav, nasveti itd.) spremlja skrbstveni organ mladoletnika po odpustu iz zavoda in mu po potrebi postavi za določeno dobo socialnega delavca kot svetovalca.

b) Oddaja v vzgojni zavod

40. člen

Ukrep oddaje v vzgojni zavod se izvršuje v enem izmed splošnih zavodov za mladoletnike, zlasti v dijaških domovih, v domovih učencev v gospodarstvu in v vzgojnih zavodih, za katere določi republiški sekretariat za prosveto in kulturo v soglasju z republiškim sekretariatom za zdravstvo in socialno varstvo, da se lahko uporabljajo za izvrševanje tega ukrepa.

41. člen

V splošnem vzgojnem zavodu živi mladoletnik v enakih razmerah ter ima enake pravice in dolžnosti kot drugi gojeneci, ki so v tem zavodu, vendar mu morajo vzgojitelji glede vzgoje in nadzorstva posvečati posebno pozornost (35. in 36. člen).

S tem da prestaja mladoletnik v zavodu vzgojni ukrep na podlagi sodne odločbe, smejo biti seznanjeni samo vzgojitelji in drugi strokovni delavci zavoda, ki sta jim že znana vzgoja in nadzorstvo nad mladoletnikom.

42. člen

Če mladoletnik samovoljno zapusti zavod ali če se ne more prilagoditi delu in notranjemu redu zavoda, sporoči direktor to sodišču in skrbstvenemu organu. Sodišče lahko na podlagi tega sporočila in po izvršenih poizvedbah odloči, da se ta ukrep nadomesti z ustreznim drugim ukrepom.

Skrbstveni organ lahko premesti mladoletnika v drug vzgojni zavod, če je to umestno zaradi uspešnejšega izvrševanja tega ukrepa. To mora sporočiti sodišču z navedbo razlogov.

43. člen

V šolskih počitnicah in za praznike lahko pošlje zavod mladoletnika staršem, bližnjim sorodnikom ali družini, kjer je bil mladoletnik pred oddajo v zavod. Če to ni mogoče, mu določi za ta čas oskrbo v ustrezni drugi družini ali zavodu, kjer bo zagotovljeno nadzorstvo nad mladoletnikom.

Ta čas se mladoletniku všteje v izvrševanje ukrepa.

c) Oddaja v vzgojni pobiljševalni dom

44. člen

Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni pobiljševalni dom se izvršuje v zavodu, ki je ustanovljen le v ta namen.

45. člen

Mladoletnik dela v vzgojnem pobiljševalnem domu polni delovni čas. Poleg tega ga lahko zavod v skladu s hišnim redom zaposli še največ 1 uro na dan pri delih, ki so potrebna za ureditev doma.

Mladoletnik ima pravico do nepretrganega nočnega počitka najmanj 8 ur in do enodnevnega tedenskega počitka.

Upravnik sme dovoliti mladoletniku v vzgojnem poboljševalnem domu na leto do mesec dni dopusta, da obiše starše in druge bližnje sorodnike.

Dopust se daje praviloma med šolskimi počitnicami in prazniki.

Za mladoletnike v vzgojnem poboljševalnem domu se lahko organizira skupno letovanje zunaj doma.

Dopust ali skupno letovanje se šteje mladoletniku v čas bivanja v domu.

46. člen

Za kršitev reda in discipline se smejo izrekati mladoletniku v vzgojno poboljševalnem domu tele disciplinske kazni: opomin, ukor, prepoved razpolaganja z določenim denarnim zneskom, prepoved odhoda iz doma za čas do enega meseca in pripor v posebnem prostoru največ 7 dni.

47. člen

Vzgojni poboljševalni dom ustanovi republika.

Za posamezne kategorije mladoletnikov se lahko ustanovijo posebni vzgojni poboljševalni domovi ali posebni oddelki letih.

Splošno nadzorstvo nad delom vzgojnega poboljševalnega doma opravlja republiški sekretariat za notranje zadeve.

48. člen

Vzgojni poboljševalni dom vodi upravnik, ki ga imenuje republiški sekretariat za notranje zadeve izmed pedagogov ali drugih strokovnih delavcev, ki imajo izkušnje pri delu z delikventno mladino in ki kažejo za to posebna nagnjenja.

V domu je strokovni kolegij kot posvetovalni organ upravnika.

49. člen

Vzgojni poboljševalni dom mora biti organiziran tako, da je omogočena v njem čim boljša splošna, strokovna in moralna vzgoja mladoletnikov. Za splošno in strokovno izobraževanje se organizirajo v zavodih splošne

in strokovne izobraževalne šole, delavnice in ekonomije za praktični pouk.

Delavnice in ekonomije za praktični pouk poslujejo po predpisih o poslovanju gospodarskih enot kazenskih popoljševalnih zavodov.

Šolanje oziroma izobraževanje po prejšnjem odstavku daje enako izobrazbo oziroma strokovno kvalifikacijo kot šolanje v drugih enakovrstnih šolah in izobraževalnih zavodih.

Iz spričevala ne sme biti razvidno, da se je mladoletnik šolal v vzgojnem popoljševalnem zavodu.

Posameznemu mladoletniku lahko vzgojni popoljševalni dom omogoči šolanje zunaj zavoda.

č) Oddaja v zavod za defektne mladoletnike

50. člen

Ukrep oddaje v zavod za defektne mladoletnike se izvršuje v zavodih, kjer se vzgaja in izobražuje defektna mladina.

51. člen

Mladoletnika odda pristojni skrbstveni organ v zavod, ki ga določi sodišče.

52. člen

Ko dopolni mladoletnik v zavodu 18 let starosti, sporoči zavod sodišču posebej, kakšno je njegovo stanje in ali je potrebno, da ostane še naprej v zavodu.

53. člen

Ukrep oddaje v zavod za defektne mladoletnike se izvršuje ob primerni uporabi določb za oddajo v vzgojne zavode, kolikor ni v 50., 51. in 52. členu tega zakona drugače določeno.

54. člen

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo v sporazumu z republiškim sekretariatom za zdravstvo in soci-

alno varstvo določa zavode za defektne mladoletnike, v katerih se lahko izvršuje vzgojni ukrep oddaje v zavod za defektne mladoletnike.

III. poglavje

KONČNE DOLOČBE

55. člen

Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, ki predvsem skrbi za izvrševanje tega zakona, sodeluje zaradi izboljšanja službe izvrševanja vzgojnih ukrepov z ustreznimi republiškimi sekretariati, s pravosodnimi organi, znanstvenimi zavodi, strokovnimi društvi in družbenimi organizacijami.

Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo ustanovi komisijo, ki obravnava vprašanja sodelovanja med organi in organizacijami iz prejšnjega odstavka in druga splošna vprašanja izvrševanja vzgojnih ukrepov ter daje predloge in mnenja.

56. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v "Uradnem listu SRS".

Št. 25-3/66

Ljubljana, dne 28. februarja 1966.

Skupščina
Socialistične republike Slovenije

Predsednik:
Ivan Maček l. r.

Številka: 02-6/66

Ljubljana, dne 12.7.1966

Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo izdaja na podlagi 55. člena zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list SRS, št. 5-38/66) in na podlagi 22. člena pravilnika o samoupravljanju, notranji organizaciji in delovnih razmerjih delavcev Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo SRS naslednjo

O D L O Č B O

I.

Ustanovi se Komisija za splošna vprašanja izvrševanja vzgojnih ukrepov in mladinske kazenske zakonodaje.

II.

Komisija ima nalogo, da

- obravnava splošna vprašanja izvrševanja vzgojnih ukrepov,
- obravnava vprašanja sodelovanja med ustreznimi republiški sekretariati, pravosodnimi organi, znanstvenimi zavodi, strokovnimi društvi in družbenimi organizacijami,
- proučuje strokovno gradivo in predloge predpisov,
- proučuje predloge programov seminarjev za strokovno izpopolnjevanje,
- daje v zadevah svojega področja predloge in mnenja.

III.

V komisijo se imenujejo:

za predsednika:

Majcen Nada

- namestnik republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo,

za namestnika predsednika:

Lipužič Boris - namestnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo,

za člane:

Bajt Franc - načelnik
Republiški sekretariat za notranje zadeve

Bizjak Tone - namestnik javnega tožilca
Javno tožilstvo SRS

Jelenc Alenka - sodnik
Centralni komite ZMS

Levičnik Irena - pedagog
Zveza prijateljev mladine Slovenije

Lužnik Miro - direktor
Zavod za šolstvo SRS

Peric Lojze - sodnik
Vrhovno sodišče SRS

Prijatelj Marijan - pomočnik sekretarja
Republiški sekretariat za pravosodje in občno upravo

Skaberne dr. Bronislav - znanstveni sodelavec
Institut za kriminologijo in Društvo defektologov SRS

Stojanovič Zofka - socialni delavec
Društvo socialnih delavcev Slovenije

Šenk Marjan - predsednik
Republiški senat za prekrške

za tajnika komisije:

Brinc Franc - svetovalec
Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo

za namestnika
tajnika komisije:

Budič Mile

- svetovalec
Republiški sekretariat za pro-
sveto in kulturo

REPUBLIŠKI SEKRETAR
Stane Šelih s.r.

Dr. Bronislav Skaberne, strokovni sodelavec Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani je v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, št. 4/65, objavil članek: "S poti po Zahodni Nemčiji". Ker je članek zanimiv in poučen predvsem za naše skrbstvene organe, ki delajo z mladoletnimi prestopniki, smo ga zaprosili za ponatis članka v našem Vestniku. To je dovolil, za kar se mu zahvaljujemo.

Uredništvo

Dr. Bronislav SKABERNE

ZAPISKI S POTI PO ZAHODNI NEMČIJI

V Nemčijo sem prišel na povabilo Rhein Westfälische Auslandsgesellschaft v Dortmundu, da bi tam predaval o mladinski delinkvenci v Jugoslaviji.

Gostitelj mi je omogočil, da sem med svojim bivanjem v Dortmundu imel razgovore z različnimi predstavniki institucij, ki skrbijo za mladino. Hkrati pa so mi ti predstavniki omogočili tudi ogled svojih institucij.

Pričujoči prikaz je le informativen, ker temelji le na nekaj urnih razgovorih in ogledih, ne pa na posebnem proučevanju.

1. Mladinski urad

Mladinski urad je poseben, samostojen oddelek socialnega urada mesta Dortmund. Kako velik je ta urad, naj

pove le nekaj števil. Dortmund ima 654.000 prebivalcev, to je nekaj več kot trikratna Ljubljana. V uradu je zaposlenih 612 oseb, od teh je 72 socialnih delavcev. Socialni delavci imajo triletno šolo in postanejo po enoletni praksi in po opravljenem kolokviyu ter na lastno prošnjo "državno priznani". Mladinski urad ima 295 uslužbencev, od teh je 29 socialnih delavcev. Poleg tega pa opravlja družinsko skrb 96 socialnih delavcev, in sicer tako, da pride na enega socialnega delavca približno 7.000 prebivalcev. K temu številu je treba prišteti še nekako 50 socialnih delavcev privatnih društev, kot so to katoliška Caritas, evangelska Innere Mission, Arbeiterwohlfahrt in Deutscher Paritätischen Wohlfahrtsverband. Skoraj vsi ti socialni delavci imajo svoje lastne avtomobile, s katerimi opravljajo službo in dobijo zato plačano kilometrino.

Zaradi kratko odmerjenega časa sem se zanimal le za mladinsko sodno pomoč in preventivno dejavnost mladinskega urada.

a) Mladinska sodna pomoč in pomoč mladoletnikom po odpuštu iz zavoda

Kakor hitro dobi mladinski urad zaprosilo, da naj opravi poizvedbe zaradi mladinske sodne pomoči, to je, da naj ugotovi strukturo mladoletnikove osebnosti in njegove življenjske razmere, mora po zakonskih predpisih najprej vprašati mladoletnikove starše ali skrbnika, kdo naj opravi poizvedbe. Starši ali skrbnik na posebnem obrazcu sporočijo, da so se "odločili", naj opravi poizvedbe eno od zgoraj navedenih štirih privatnih društev, ali pa socialni delavci mestnega socialnega urada. Potem, ko so se starši ali skrbnik odločili, kdo naj opravi mladinsko sodno pomoč, zaprosi mladinski urad privatno društvo ali pa socialne delavce družinskega varstva, da pošljejo "poročilo o osebnih in družinskih razmerah" mladoletnika ali doraščajočega mladostnika (pri nas so to mlajše polnoletne osebe v starosti od 18. do 21. leta). Ko prispe omenjeno poročilo, sestavi mladinski urad svoje poročilo za sodišče. Pri tem pa ne upošteva le poročil socialnih delavcev privatnih društev ali socialnih delavcev družinskega varstva, marveč tudi podatke morebitnega že obstoječega lastnega spisa. V vsakem poročilu sodišču mladinski urad po zakonskih predpisih tudi pred-

laga, kako bi kazalo obravnavati mladoletnega storilca kaznivega dejanja, to se pravi, da predlaga, kakšna sankcija bi bila za mladoletnika najbolj primerna. Po nadaljnjem zakonskem predpisu mora biti socialni delavec navzoč na obravnavi pred sodiščem. Sodišče namreč sme socialnega delavca zaslišati zlasti, ko izreka mladoletniku različne naloge in ko daje navodila za obravnavanje mladoletnika. V navodilih k zakonu o mladinskih sodiščih je izrecno določeno, naj pride na obravnavo tisti socialni delavec, ki je sestavil poročilo za sodišče.

V Dortmundu je mladinska sodna pomoč ločena od izvajanja strožjega nadzorstva. Brž ko izreče sodišče strožje nadzorstvo, pošlje mladinski urad spis socialnemu delavcu sodišča, ki bo opravljal strožje nadzorstvo. S tem se delo mladinskega urada z mladoletnim delinkventom konča, razen če se med izvajanjem strožjega nadzorstva ne odkrije, da gre za socialni primer, ki ga mora še nadalje obravnavati mladinski urad. Ta urad organizira polletne sestanke sodnikov za mladoletnike, javnih tožilcev, socialnih delavcev, ki opravljajo strožje nadzorstvo, zastopnikov mladinskega urada in društev, da se pogovorijo o problematiki mladoletnikov, ki so pod strožjim nadzorstvom.

Nemška zakonodaja omogoča sanacijo družine v času, ko je mladoletnik v zavodu, praktično le, če pridobijo družinske člane za sodelovanje. Če družina pomoči ne želi, ni mogoče posegati v njo. Praktiki so zatrjevali, da se v primerih, ko je treba mladoletnika oddati v vzgojni ali kazenski zavod, družini pravzaprav le težko pomaga. V večini primerov je družina tako razrahljana, da skoraj ni mogoče ničesar storiti. Mislim, da je to mnenje le preveč oportunistično.

Po odpustu mladoletnikov iz vzgojnih in kazenskih zavodov glede zaposlitve pa tudi glede nastanitve v Dortmundu ni težav. Zaposlitev se prav lahko dobi, ker je zelo veliko povpraševanje po delavcih. Delomrzneže pa oddajajo v vzgojne zavode, ker je delomrznost ena izmed oblik vzgojne zanemarjenosti. Razen tega pa imajo privatna društva tako imenovane Wohnheime, ki jih je dosti. Povratniki se največkrat nabirajo iz tistih bivših mladoletnih delinkventov, ki se kot samosvoji nočejo podrediti nadzorstvu in ki zavračajo ponujano pomoč.

b) Preventivna dejavnost

Mladinski urad ima tudi vso skrb za tako imenovano "mladinsko nego" in "varstvo mladine". Pod nego mladine (Jugendpflege) se štejejo vsi vzgojni ukrepi, ki naj oblikujejo mladoletnika telesno, duševno in zdravstveno, in obsega tako delo mladine same kot tudi delo za mladino. Varstvo mladine (Jugendschutz) pa obsega vse ukrepe za varstvo mladine pred nevarnostmi, ki ji grozijo od zunaj na zdravstvenem, moralnem in poklicnem področju. Varstvo mladine je del nege mladine.

V tej dejavnosti mladinski urad - pri nas bi ta ustrezal skrbstvenemu organu oziroma centru ali zavodu za socialno delo - predvsem pospešuje društva, v katerih se zbira mladina. V letu 1964 je mladinski urad v ta namen razdelil različnim društvom (verskim, športnim, strokovnim, glasbenim itd.) 80.500 DM. Zlasti podpira mladinske tabore in potovanja mladine. Različne mladinske organizacije so v istem letu dobile za to svojo dejavnost od mladinskega urada 124.312 DM. Tudi mladinske organizacije političnih strank, ki so zastopane v mestnem svetu, dobijo podporo za politično šolanje in izobraževanje mladine. V ta namen je mladinski urad razdelil 20.000 DM, od česar so mladi socialisti prejeli več kot polovico. Razdelitev denarja je odvisna od razmerja moči med posameznimi političnimi in drugimi mladinskimi organizacijami. (V Nemčiji računajo, da je v različnih mladinskih organizacijah okoli 40 % mladine).

Bistven pogoj za dobro delo so domovi, v katerih se zbira mladina. Takih domov je v Dortmundu 92. V mladinskih domovih se zbira mladina pod vodstvom socialnega delavca, ki se v tej vlogi imenuje Jugendpfleger, in se privaja na pravilno izrabo prostega časa. Domovi so last različnih društev, delno pa jih za posamezne mestne okoliše zida občina. Danes je v Dortmundu 14 mladinskih domov, ki jih je sezidala mestna občina. V te domove skušajo privabiti zlasti neorganizirano mladino. To je mladinskemu uradu dokaj uspelo, ker je v domovih razvil zelo raznovrstne dejavnosti. Ker so ti domovi namenjeni predvsem neorganizirani mladini, se nekateri od njih imenujejo "domovi odprtih vrat". V mladinskih domovih so mladoletnikom na voljo vse igre in orodje, s katerim dom razpolaga. V

domovih se zbira mladina zelo različne starosti. Socialni delavci, ki delajo v teh domovih, morajo biti izredno tenkočutni da pravočasno zaslutijo potrebe in različne interese mladine. Njihova pomembna naloga je tudi sodelovanje z mladinskimi organizacijami. Mladinskim organizacijam svetujejo in pomagajo zlasti pri izvedbi skupnih prireditev. V letu 1964 je mladinski urad organiziral 40 skupnih sestankov, pri katerih so sodelovali zastopniki skoraj vseh mladinskih organizacij, ki delujejo v posameznih mestnih okoliših. Na sestankih so obravnavali vprašanja o sodelovanju in načrtovanju ter druge splošno zanimive probleme. V Dortmundu tožijo, da imajo premalo socialnih delavcev za to odgovorno delo z mladino.

Zelo razvejano dejavnost ima "Haus der Jugend" v novi zgradbi, ki nosi ime po bivšem županu Dortmunda Fritzu Hensslerju. V letu 1964 je obiskalo ta dom 350.425 mladoletnikov ali poprečno 31.857 otrok in mladincev na mesec. 65 % te mladine je obiskovalo skupinske prostore in delavnice tega doma, ki so ustrezale njihovim osebnim nagnjenjem in interesom ter so tako v njih koristno prebili del svojega prostega časa. Knjižnica je imela 41.409 obiskovalcev, ki so si sposodili 56.513 knjig. V čitalnici so obiskovalcem na voljo 103 časopisi in revije. Knjižnica prireja od časa do časa tudi priložnostne razstave knjig. Dom mladine ima tudi izposojevalnico različnih rekvizitov, za katere se zanima mladina. Zlasti veliko je povpraševanje po smučeh, šotorih, nahrbtnikih, filmih, projektorjih in gramofonih. Mladinski urad pospešuje tudi mednarodna srečanja mladine in potovanja v tujino. Neveč stikov so imeli s francosko mladino. Ob takih potovanjih in srečanjih spoznava mladina tuje dežele, tamkajšnje običaje, pa tudi mlade ljudi, s katerimi se snidejo in s katerimi nekaj časa tudi skupno živijo.

Zanimiva je dejavnost mladinskega urada glede kulturne vzgoje mladine. Tako je urad organiziral štiri serije abonmajev za gledališče za skupno 1.608 sedežev. Ena serija je obsegala 6 prireditev, in sicer 3 opere, 2 drami in en kabaretni večer. Za koncertni abonma se je mladina tako zelo zanimala, da mladinski urad ni mogel zadovoljiti vsega povpraševanja. Od časa do časa prireja jo v domu mladine tudi različne razstave, ki zanimajo

mladino. Za nas je zanimivo, da je bila v domu organizirana tudi razstava risb jugoslovanskih otrok.

Ob kulturnih prireditvah, zlasti v veliki dvorani, so prišli z domom v stik mladoletniki, ki so potem začeli redno sodelovati tudi pri drugih dejavnostih te institucije in niso hodili zgolj na prireditve.

Posebna dejavnost doma mladine so različni tečajji. Tako so bili organizirani tečajji za dramsko umetnost, za ljudske plesne, za gimnastiko, za kitaro, za petje in plesna šola. V delavnicah so bili tečajji za obdelavo lesa in kovin, za keramiko, za risanje, slikanje, šivanje, pletenje itd. Taki tečajji se razen v domu mladine organizirajo tudi v mladinskih domovih po različnih mestnih okoliših. V letu 1964 so v domu mladine organizirali 168 tečajev za različne ročne spretnosti in 81 glasbenih tečajev. V mladinskih domovih po različnih mestnih okoliših so organizirali enako število tečajev za ročne spretnosti in 114 glasbenih tečajev. Udeleženci tečajev za ročne spretnosti so lahko razstavili svoje izdelke na posebni razstavi, ki je bila prirejena v ta namen. Dom mladine skrbi tudi za prometno vzgojo. Le-te je bilo v letu 1964 deležnih 1.024 mladih voznikov mopedov in 966 mladih kolesarjev. Večina jih je opravila tudi poseben izpit.

Zlasti je treba omeniti tečaje z nazivi "Zakonski seminar", "Mlada družina", "Seminar za mlada dekleta", kjer se obravnavajo vprašanja zakonskega življenja, zakonskega prava, izbire življenjskega tovariša, mode, kozmetike, vedenja, nege dojenčka, vzgoje, gospodinjstva in ureditve stanovanja. Na teh tečajih predavajo priznani strokovnjaki.

V domu mladine in v mladinskih domovih po različnih mestnih okoliših se zelo intenzivno goji tudi filmska vzgoja. Vsi ti domovi prirejajo posebne tečaje, v katerih se mladina uči, kako je treba ravnati s projektorji. Pri filmski vzgoji se predvajajo filmi, o katerih mladinci potem razpravljajo. Posebna oblika te vzgoje so tedni dobrega filma.

Dom mladine posveča posebno pozornost tudi državljanški vzgoji. Mladinski urad sodi, da je državljanška

vzgoja pomembna naloga nege mladine. Mladini je treba zunaj družine in šole omogočiti, da se politično informira in oblikuje. Delo na tem področju obstaja v tem, da se v mladini goji interes za politična vprašanja. V ta namen omogoča dom mladine delovanje političnih mladinskih organizacij. Te se obračajo v različnih oblikah na mladoletnike, ki do sedaj niso kazali zanimanja za politična vprašanja. V ta namen uporabljajo različne filme, ki jih spremljata ustrezna razlaga in diskusija. Veliko uspeha so imeli filmski seminarji z nazivom "Sodobna dogajanja v filmu". Državljanska vzgoja doma mladine posega s svojimi predavanji tudi v posamezne šole druge stopnje. V sklopu te državljanske vzgoje se obravnavajo tudi specifični nemški problemi, ki so nastali zlasti z razdelitvijo Nemčije v dve državni enoti. Organizirali so tudi posebno potovanje v Izrael, ki so ga dobro pripravili. Po povratku so udeleženci potovanja priredili 85 različnih predavanj o Izraelu in njegovih problemih. Skupina je celo v posebnih tiskanih proglaših zahtevala, naj Nemčija vzpostavi diplomatske stike z Izraelom. Razen tega so svoje poročilo o Izraelu razpečali v 3.000 izvodih. Med temami, o katerih so na široko razpravljali ob državljanski vzgoji, sta bili zlasti zanimivi "Za in proti smrtni kazni" in "Dolžnost poslušnosti in odločitev vesti". Od decembra 1964 izdaja mestna Jugendpflege brošuro "Politika v televiziji". Izhaja vsakih 14 dni in opozarja na vse politične oddaje obeh programov nemške televizije.

Mladinski urad je razvil obsežno dejavnost z različnimi mladinskimi klubi. Ti klubi so poimenovani po različnih dvomljivih idolih mladine, predvsem po filmskih igralcih in po popevkarjih. V Dortmundu je čez sto takih klubov. V glavnem razlikujejo štiri vrste klubov, in sicer:

- Komercialni klubi, ki jih vzdržujejo in vodijo različni ilustrirani časopisi ali podjetja gramofonskih plošč.
- Korespondirajoči mladinski klubi, ki imajo le stike s svojim idolom in njegovim managerjem. Svojemu idolu čestitajo ob uspehih koncertih ali za rojstni dan, sočustvujejo z njim, če zbolí in podobno. Za vse to dobijo člani kluba večinoma idolove avtogramе. Člani klubov, imenovanih po popevkarjih, se vedno ne identificirajo z njimi, marveč le težijo za tem, da bi

imeli čimveč njihovih plošč. Ti klubi se izrabljajo tudi v reklamne namene za posameznega filmskega igralca ali popevkarja.

- Prosti mladinski klubi, v katere se mladoletniki združujejo, da bi "ugonobili" svoj prosti čas. Skoraj vsak klub ima magnetofon ali gramofon. Na njihovih prireditvah pleše komaj 20 % udeležencev, medtem ko se ostali le "opajajo" z glasbo popevk. Večinoma se ti mladoletniki poznajo že dalj časa. Ne želijo se več sestajati po vogalih in na prostem, marveč si prizadevajo organizirati svoje sestanke na varnem prostoru. Mladinski delavci se zavedajo, da taki prosti klubi lahko ogrožajo javni red in mir. Ena skupina teh klubov ima svoj stalni lokal, drugi pa so organizirani bolj kot nomadi. To velja zlasti za moped-klube. Člani teh klubov imajo sicer svojo stalno izhodiščno točko, od koder se potem lotevajo različnih početij in obiskujejo različne lokale ter druge skrivne koticke. Večkrat se ukvarjajo tudi s tem, da vznemirjajo druge klube. Nagibljejo se tudi k skupinskim kaznivim dejanjem, ki jih po večini prej dobro pripravijo.
- Businese klubi so majhni klubi poslovnih mladoletnikov, ki najemajo lokale, v katerih organizirajo plesne prireditve. Zaslužijo z vstopnino. Ti klubi nimajo nobenega interesa, da bi postali preveliki, kajti v tem primeru bi bilo treba zaslužek deliti na preveliko število članov. Iz dobička prireditev si člani kupujejo avtomobile, prirejajo večja potovanja in podobno.

Pred kakimi desetimi leti so najprej nastali Kummerkasten klubi, ki so imeli največ po deset članov in so delovali zelo pozitivno. Ti mladinski klubi so pomagali starim in onemoglim ljudem. Ostali klubi so se razvili pozneje, in sicer izredno hitro. Klubi imajo svoje sestanke na zelo različnih krajih; v mladinskih domovih, po raznih mestnih okoliših, v zasebnih prostorih, po kletih, v gostilnah, pa tudi po predmestnih vrtičkih.

Mladinski delavci so skušali ugotoviti, zakaj nastajajo klubi in zakaj se mladina iz teh klubov ne pridruži številnim obstoječim mladinskim organizacijam (poročilo o položaju mladine, ki je pripravljeno za razpravo v bonnskem parlamentu, navaja, da je v Nemčiji

75 različnih mladinskih organizacij). Ugotovili so, da člani teh klubov odklanjajo čvrsto organizacijo mladinskih društev. Člani večkrat zatrjujejo: "nočemo, da bi nam kdo kaj diktiral", "vodje mladinskih društev so prestari in nas ne razumejo več". Za nastanek mnogih mladinskih klubov so značilni naslednji činitelji:

- vedno več prostega časa, v katerem dosti mladine ne ve, kaj bi počela;
- mladina ima vedno več denarja;
- z obojim je povezan interes "industrije zabave", da bi pripravila mladino k trošenju denarja za njene oblike zabave.

Ti mladoletniki iščejo skupnost v rahlih oziroma ohlapnih oblikah in odklanjajo svoje aktivno sodelovanje v čvrsto organiziranih družbah. Radi se prepuščajo glasbi z gramofonskih plošč, si pripovedujejo svoje doživljanje in hočejo zapustiti prireditveni prostor, kadar se jim zljubi. Člane takih klubov je težko zadovoljiti. Še najbolj se navdušujejo za plesne večere, ki pa tudi ne smejo vsebovati organizirane plesne igre.

Mladinski urad skuša pritegniti k sodelovanju te klube, in sicer z namenom, zbuditi v njihovih mladih članih interes, da bi svoj prosti čas pozitivno oblikovali. Zaradi številnosti klubov je delo z njimi ob pomanjkanju primerne osebe, pa tudi zaradi njihovega pestrega delovanja zelo oteženo. Zato se delo omejuje zgolj na kolikor toliko stalne stike in razgovore z vodji klubov. Pri tem so socialni delavci - Jugendpflegerji - imeli nekaj uspehov in so dosegli, da so se člani klubov začeli uveljavljati v koristnih dejavnostih in da niso le častili svojega idola. Najmanj uspehov so imeli z business klubi, ker se njihovi vodje niso hoteli odreči svojim donosnim poslom. Mladinski urad si prizadeva, da bi za mladinske klube zainteresiral tudi posamezne mladinske organizacije, ki doslej za delo z njimi še niso pokazale nobenega pravega zanimanja. Od tega sodelovanja se nadejajo, da se bo dvignila raven mladinskih klubov.

Mladinski urad skrbi tudi za različna predavanja na roditeljskih sestankih po šolah. Predavanja obravnavajo razna vprašanja o varstvu mladine. Tovrstna vprašanja

je mladinski urad posredoval tudi zadnjim razredom osnovne šole. Tako je bila ta mladina opozorjena na pester probleme, s katerimi se bo srečala po odpustu iz osnovne šole. V ta namen je mladinski urad izdal tudi posebno brošuro, s katero seznanja mladino, ki zapušča osnovno šolo, z različnimi mladinskimi organizacijami in z možnostmi za koristno izrabo prostega časa.

Končno je mladinski urad skupaj z žensko policijo napravil tudi nekaj nadzorstvenih obiskov plesnih lokalov. Mladoletnike, ki so jih zalotili pri kršitvi mladinsko-varstvenih predpisov, so posvarili in izročili staršem. Take kontrole bi bilo treba po izkušnjah v Dortmundu opraviti zlasti v pustnem času. Mladinski urad opravlja kontrolo tudi v kinematografih, vendar zaradi številnosti le-teh ne more izvajati sistematične kontrole, marveč le kontrolo na preskok. Nasprotno pa stalno kontrolirajo igralnice, in sicer enkrat tedensko. Pri tem so dosegli sodelovanje lastnikov igralnic; ti so namestili posebne čuvarje, ki mladini ne dovoljujejo vstopa. Mladinski urad nadzoruje tudi javne knjižnice. Za mladino neprimerne knjige je urad v sporazumu z lastniki knjižnic odstranil.

2. Predsedstvo policije

Na predsedstvu policije (Polizeipräsidentium) v Dortmundu me je sprejel predstojnik tega velikega urada, gospod Fritz Riwozki, človek, ki je pod nacizmom preživel osem let v koncentracijskem taborišču. Dortmundski predsednik policije (Polizeipräsident) si zelo prizadeva, da bi z različnimi akcijami približal sicer nepriljubljeno policijo prebivalcem in javnosti sploh. Pri tem gre tako daleč, da omogoča tudi šolske ekskurzije. Prav posebno popularnost pa je pridobil njegov urad zaradi "posvetovalnice o prevenciji proti različnim premoženjskim deliktom". V tej posvetovalnici prikazujejo različne naprave, ki sprožajo alarm ali kako drugače opozarjajo, če se kdo neupravičeno hoče polastiti tujega premoženja.

Predolgo bi bilo, če bi hotel opisati vse, kar sem zanimivega videl na policijskem uradu v Dortmundu in zlasti v njihovem kriminalističnem muzeju kot učni bazi; zato se bom omejil le na prikaz ženske policije in na

izobraževanje policijskih uslužbencev.

Ženska policija v Dortmundu obravnava le otroke do 14. leta in žene storilke kaznivih dejanj. Ženska policija zlasti tudi bdi nad tem, da se izvajajo določila zakona o varstvu mladine v javnosti iz leta 1957 (Gesetz zum Schutze der Jugend in der Oeffentlichkeit). Mladoletne fante nad 14. letom starosti obravnava splošni kriminalistični oddelek, kjer imajo uslužbenci dodatno izobrazbo za delo z mladoletnimi delinkventi. V ženski policiji dela 16 uslužbenk. Vse imajo osnovno izobrazbo. Pri ženski policiji se lahko zaposlijo tudi žene, ki imajo osnovno izobrazbo negovalk, medicinskih sester ali vzgojiteljic.

V prvem letu službovanja prakticirajo aspirantke za žensko policijo v različnih policijskih oddelkih. Po enem letu gredo na šolanje v Düsseldorf, ki traja 4-5 mesecev. V tem prvem tečaju, ki se konča z izpitom, si pridobijo splošno policijsko izobrazbo. Po dveh letih službovanja v splošni policiji gredo spet za 4-5 mesecev v šolo. V tem drugem tečaju se njihovo znanje pogloblja z različnimi predmeti, zlasti s psihologijo in sociologijo. Tudi drugi tečaj se konča z izpitom. Ko si tako pridobijo srednjo kvalifikacijo, lahko po nadaljnjih dveh letih službovanja težijo po višji policijski izobrazbi. Kandidati za to izobrazbo gredo na šestmesečni tečaj v policijski inštitut Hiltrupp in morajo tečaj končati z izpitom. Najvišji uslužbenci pa se lahko po dveh letih ponovno prijavijo za tečaj v tem policijskem inštitutu. Po uspešno končanem drugem tečaju na policijskem inštitutu se lahko potegujejo za najvišja mesta v policijski službi.

Leta 1960 so bili s policijskimi ukrepi za učinkovito borbo proti mladinski kriminaliteti ustanovljeni pri ženskih policijskih oddelkih še ženski oddelki za nadzorstvo (WKP = Weibliche Kontroll Polizei). Ti oddelki so sestavljeni iz ene pripadnice ženske policije, enega kriminalističnega uslužbenca in ene administrativne uslužbenke. Takšen oddelek koordinira in statistično ovrednoti podatke, ki jih od posameznega spisa pošilja ženska policija. Svoje zbirnike pošilja oddelek dežel-nemu kontrolnemu uradu v Düsseldorfu, ki na temelju prejetih podatkov priporoča posameznim policijam v deželi preventivne akcije v boju zoper kriminaliteto.

Tako je policija v Dortmundu skupaj z mladinskim uradom organizirala posvet s prireditelji raznih prireditev in jih opozorila na predpise o varstvu mladine (le-ti se v Nemčiji strože izvajajo kot pri nas, npr. prepoved točenja alkoholnih pijač). Posebno pozornost je policija v Dortmundu posvetila akciji proti zlorabi mladine v seksualne namene (po šolah so delili posebne pivnike z opozorili otrokom pred "dobrim stricem", skupaj z mladinskim uradom so organizirali panel diskusije, pri katerih so sodelovali psiholog, učitelj in starši).

3. Razgovor s sodnikom za mladoletnike

Predsednik Amtsgerichta (kar ustreza našemu občinskemu sodišču), dr. Arend, me je po prijetnem strokovnem razgovoru prepustil sodniku za mladoletnike dr. Wilhelmu Vinsu, ki mi je bil že znan iz strokovne literature. Dr. Vins je znan sodelavec v mednarodnem društvu mladinskih sodnikov. Iz razgovora z njim navajam le nekaj misli, ki so bolj značilne in hkrati poučne.

V Nemčiji uporabljajo strožje nadzorstvo skrbstvenega organa praviloma v tistih primerih, ko naj bi sodišče oddalo mladoletnika v vzgojni zavod, ali pa mu izreklo kazen. Z ukrepom strožjega nadzorstva hočejo dati mladoletniku zadnjo priložnost, da se izkaže, da se obnese na prostosti in da mu zato ni treba omejevati prostosti.

Organizacijo strožjega nadzorstva ureja deželna zakonodaja. V nekaterih deželah (ki nekako ustrezajo našim republikam) je določeno, da so socialni delavci, ki izvajajo strožje nadzorstvo, uslužbenci sodišč (npr. Dortmund); v drugih deželah pa so to uslužbenci mladinskega urada (npr. Berlin, Oldenburg).

V Dortmundu izvajajo strožje nadzorstvo socialni delavci, ki so uslužbeni pri sodiščih. To nadzorstvo opravlja pet socialnih delavcev. Poseben odbor, ki je sestavljen iz osmih oseb (sodnik za mladoletnike, ki je hkrati tudi predsednik odbora, javni tožilec za mladoletnike, predstavnik mladinskega urada, predstavniki privatnih društev Caritas, Innere Mission, Arbeitswohlfahrt, Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband in predstavnik mladinskih organizacij), izbira kandi-

date za socialne delavce, ki naj opravljajo strožje nadzorstvo. Po prijavih na razpis opravi odbor najprej ožji izbor. Nato pokliče predse izbrane kandidate. Po razgovoru z njimi se odbor šele odloči, katerega kandidata bo predlagal predsedniku deželnega sodišča, ki končno imenuje socialnega delavca za opravljanje strožjega nadzorstva. Ko je socialni delavec imenovan, gre na štirinajst-dnevni tečaj v Bad Godesberg, kjer ima sedež organizacija socialnih delavcev, ki opravljajo strožje nadzorstvo (Bewährungshilfe).

V letu 1965 je takšen tečaj trajal od 22. marca do 3. aprila. Učni načrt je bil naslednji:

1. Zgodovina strožjega nadzorstva in razvoj pravnih predpisov o njem.
2. Psihosocialna diagnoza in njen pomen za socialnega delavca, ki opravlja strožje nadzorstvo.
3. Potek kazenskega postopka.
4. Osebnostni list in statistika.
5. Premagovanje kriminalnih nagnjenj v okviru strožjega nadzorstva ob upoštevanju strukture osebnosti in vpliva okolja.
6. Strožje nadzorstvo v materialnem pravu.
7. Sodnik in socialni delavec, ki izvaja strožje nadzorstvo.
8. Delo s probandom ob strožjem nadzorstvu.
9. Strožje nadzorstvo in kazenskoppravna reforma.
10. Skupinsko delo in skupinska pedagogika pri izvajanju strožjega nadzorstva.
11. Socialni delavec, ki izvaja strožje nadzorstvo, in oblikovanje osebnosti.

Vso doraščajočo mladino, to je od 18. do 21. leta (pri nas mlajši polnoletniki), sodijo v Nemčiji sodniki za mladoletnike. Tu se ne morem spuščati v zamotani problem obravnavanja te skupine storilcev kaznivih dejanj v Nemčiji. Za njihova kazniva dejanja je značilen surov način storitve. Ko sem dr. Vinsa vprašal, v čem je vzrok tako surovih kaznivih dejanj, mi je odgovoril, da ti mladi ljudje nimajo nobenega spoštovanja do sočloveka. Ko sem

še natančneje spraševal po vzrokih, pa mi je odgovoril nekako takole: "Po vojni nemški narod ni doživel katarze, ki bi onemogočila vse tiste, ki so morili med vojno. Ob blaginji naslednjih let se je na katarzo tudi povsem pozabilo. Ko pa mladina sedaj le vidi na nekaterih ključnih položajih ljudi s skaljeno vojno preteklostjo, izgublja spoštovanje do sočloveka". To je zanimiva izjava, čeprav lahko pojasnjuje le enega od mnogih še neznanih razlogov za surova kazniva dejanja mladoletnikov v Nemčiji.

Bil sem navzoč tudi na obravnavi na sodišču zoper mladoletnike. Predvsem me je zanimal tisti del obravnave, ko se ugotavlja osebnost mladoletnega storilca kaznivega dejanja. V tem pogledu nasproti našim obravnavam ni bilo razlike. Imel sem celo vtis, da nekateri naši skrbstveni organi, centri oziroma zavodi za socialno delo pošiljajo temeljitejša poročila o mladoletniku, kot pa je v tem primeru storil mladinski urad v Dortmundu.

4. Kazenski zavod za mladino

V Dortmundu sem videl tudi Jugendstrafanstalt (kazenski zavod za mladino). Zavod je nastanjen v starih zaporih in lahko sprejme 80 mladoletnikov. Je izredno čist in pomeni pravzaprav le sprejemni oddelek, kjer prebijejo mladoletniki največ do treh mesecev mladoletniškega zapore, nato pa jih pošiljajo v odprti ali zaprti zavod, kjer prestajajo ostali del kazni. V zavodu so uslužbeni upravnik, psiholog, dva socialna delavca in pazniki. En paznik pride na sedem mladoletnikov. Pazniki so posebej izbrani in morajo v dveh zaporednih letih opraviti po trimesečni tečaj, ki se vsakokrat konča z izpitom. Tečaje organizira vsaka dežela zase, čeprav v Nemčiji težijo za enotno šolo za paznike v zveznem merilu.

V zavodu obstajajo tri skupine, ki se oblikujejo po izobrazbi in inteligenci mladoletnikov v:

- pomožnošolsko skupino,
- skupino povprečnežev,
- skupino inteligentnejših.

Pouk opravljata socialna delavca.

Obiski niso dovoljeni. Mladoletniki lahko pišejo le enkrat mesečno svojim staršem. V zavodu opravljajo mladoletniki akordno delo v svojih celicah. Uprava zavoda prevzema delo od posameznih gospodarskih organizacij. Nekateri mladoletniki delajo tudi v skupini, kar je odvisno od časa bivanja v zavodu. Šele ko je mladoletnik zaslužil 25 DM, lahko polovico nadaljnjega zaslužka porabi za svoje potrebe. V zavodu kajenje ni dovoljeno.

POSVETOVANJE O MLADINSKIH SPREJEMALIŠČIH

V Ljubljani je bilo dne 17.5.1966 posvetovanje o zaščiti pobeglih otrok in mladoletnikov ter o delu mladinskih sprejemališč, ki ga je organiziral Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo v sodelovanju z Republiškim sekretariatom za notranje zadeve. Namen posvetovanja je bil, da se v republiki uvede enotno obravnavanje pobeglih otrok in mladoletnikov, tako glede nudenja ustreznih oblik zaščite, kakor tudi glede plačevanja njihove oskrbe v drugem kraju in stroškov spremljave.

Številna udeležba in plodna razprava predstavnikov organov za socialno varstvo in organov za notranje zadeve ter ostalih udeležencev je dokaz, da se vsi zavedajo problema naraščanja števila pobegov otrok in mladoletnikov ter prav tako, da tej skupini otrok in mladoletnikov doslej še ni bila izkazana tista skrb, kot bi to bilo potrebno.

V nadaljevanju posredujemo nekaj ugotovitev, mnenj in predlogov s posvetovanja, ki naj bi prispevali k izboljšanju dela s pobeglimi otroki in mladoletniki.

1. Odkrivanje pobeglih otrok in mladoletnikov

Po dosedanji praksi odkrivajo pobegle otroke in mladoletnike le organi za notranje zadeve. Po mnenju udeležencev se temu tudi v prihodnje ne bomo mogli izogniti. Potrebno pa je službo socialnega varstva tako urediti, da se bodo otroci mladoletniki čim manj časa zadrževali pri

organih za notranje zadeve. Organi za notranje zadeve naj takoj po odkritju pobeglega otroka ali mladoletnika, tega takoj oddajo najbližjemu skrbstvenemu organu, ki bo poskrbel zanj ter ga sprovedel v pristojno občino.

V Ljubljani in Mariboru je potrebno usposobiti mladinsko sprejemališče, da prične z načrtnim iskanjem in odkrivanjem pobeglih otrok in mladoletnikov (po vzoru zagrebškega sprejemališča).

Če organi za notranje zadeve ugotovijo, da je otrok ali mladoletnik storil kaznivo dejanje pred ali med pobegom, raziščejo vse okoliščine storitve kaznivega dejanja ter šele nato oddajo otroka ali mladoletnika skrbstvenemu organu. Da bi skrbstveni organi prevzeli nalogo raziskovanja kaznivih dejanj pri otrocih, ne bi bilo smotрно, predvsem iz razloga, ker za to niso usposobljeni.

2. Sprejemanje in sprovajanje pobeglih otrok in mladoletnikov

V dosedanji praksi so organi za notranje zadeve pogosto morali dalj časa zadrževati pri sebi odkrite pobegle otroke in mladoletnike. Prav tako so pogosto sami spremljali te otroke in mladoletnike v domačo občino. Tak način dela je potrebno opustiti in urediti zaščito pobeglih otrok in mladoletnikov tako, da bodo organi za notranje zadeve lahko ob vsakem dnevnem ali nočnem času oddali otroka ali mladoletnika najbližjemu skrbstvenemu organu. Ta pa bo ukrenil vse potrebno za zaščito pobeglega otroka ali mladoletnika.

Za čas, ko skrbstveni organi sami ne delajo (popoldne, ponoči in ob praznikih), naj določijo osebo, družino ali zavod, komur bodo organi za notranje zadeve izročali odkrite otroke ali mladoletnike. O tako določeni osebi, družini ali zavodu naj skrbstveni organi obvestijo vse organe za notranje zadeve na svojem območju.

Skrbstveni organ naj otroka ali mladoletnika, ki mu ga je izročil organ za notranje zadeve, čim hitreje sprovede na pristojni skrbstveni organ po stalnem prebivališču staršev. Le, če bi otrok ali mladoletnik

kazal hujše znake motenosti, ga naj skrbstveni organ odda najbližjemu mladinskemu sprejemališču.

V primerih, ko skrbstveni organi sprejmejo otroka ali mladoletnika, ki bi ga bilo potrebno sprovesti v drugo republiko, ga naj praviloma oddajo mladinskemu sprejemališču pri Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani, ki ga bo sprovedel v drugo republiko. S tem se bo spremenila dosedanja praksa, ko so skrbstveni organi sami sprovajali take otroke ali mladoletnike v druge republike in s tem izgubljali veliko časa in imeli velike stroške, ki jih pa vedno niso dobili niti povrnjenih. V druge republike pa lahko spremljajo otroke ali mladoletnike tudi ostala mladinska sprejemališča ali sami skrbstveni organi, če bo tako otrok ali mladoletnik hitreje in ceneje vrnjen v domačo občino.

Otroke in mladoletnike, ki so pobegnili iz vzgojnih zavodov, vrne skrbstveni organ neposredno zavodu, iz katerega so pobegnili.

3. Plačevanje oskrbe in spremljave pobeglih otrok in mladoletnikov

Skrbstvenim organom ali mladinskim sprejemališčem pristojne občine ne povrnejo vedno stroškov, ki so jih imeli zaradi oskrbe in spremljave pobeglih otrok in mladoletnikov. Občine se sklicujejo na zakon o socialnih zavodih, po katerem so dolžne nositi le tiste stroške, za katere so se predhodno zavezale. Vendar takega stališča glede pobeglih otrok in mladoletnikov ni mogoče sprejeti, ker bi to bilo v njihovo škodo. Pravilno je, da vsaka občina povrne stroške oskrbe in spremljave pobeglega otroka ali mladoletnika tistemu skrbstvenemu organu ali mladinskemu sprejemališču, ki so mu taki stroški nastali. Občina pa ima nato možnost, da izterja od staršev ustrezni del teh stroškov pač glede na njihovo zmogljivost. Vsekakor pa so udeleženci menili, da je potrebno vprašanje plačevanja stroškov oskrbe in spremljave pobeglih otrok in mladoletnikov enotno urediti za vse republike.

Franci Brinc

PRIROČNIK ZA DELO SOCIALNO ZDRAVSTVENIH KOMISIJ V
KRAJEVNIH SKUPNOSTIH IN ZA NJIHOVO SODELOVANJE S
SKRBTSTVENIM ORGANOM
(ZAVODOM ZA SOCIALNO DELO)

Pod tem naslovom je Zavod za socialno delo občine Ljubljana-Vič-Rudnik leta 1965 izdal drobno knjižico, katere vsebina je razdeljena na 4 dele. V prvem delu so obravnavane značilnosti dela socialno zdravstvenih komisij v krajevnih skupnostih, v drugem delu je obdelano varstvo otrok in družine, v tretjem delu varstvo odraslih in v četrtem delu skrbništvo. Na koncu pa je kot priloga še odlok o socialnih podporah občine Ljubljana-Vič-Rudnik.

Pobuda Zavoda za socialno delo Ljubljana-Vič-Rudnik za izdajo navedenega priročnika je vsekakor zelo pozitivna in koristna. Povezava med Zavodom za socialno delo kot strokovno socialno službo v občini in tereonom, kjer ljudje delajo in živijo, je nujna. Kajti, nesporno dejstvo je, kolikor boljša je ta povezava in sodelovanje v raznih oblikah, toliko večje uspehe pri svojem delu lahko dosega socialna služba. To povezavo in koordinacijo dela kot nalogo centrov za socialno delo, sta postavili tudi obe priporočili o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo (zvezno priporočilo leta 1961 in republiško leta 1964). Centri za socialno delo že ves čas svojega obstoja iščejo ustrezne oblike tega sodelovanja, pri tem pa vsak center ubira poleg splošno sprejetih, še svoja lastna pota, ki so se pokazala kot ustrezna in uspešna v danih pogojih.

Pot, ki jo je ubral Zavod za socialno delo Ljubljana-Vič-Rudnik, je svojevrstna, pravzaprav pionirska, vendar pa bo lahko zelo uspešna. Ugotovimo lahko, da ima izdaja priročnika dvojen pomen, prvič ta, da so morali sestavljalci sami ob njegovi izdelavi razmišljati o načinih sodelovanja s socialno zdravstvenimi komisijami v krajevnih skupnostih, in drugi pomen, da je priročnik nekaj trajnega, je napisano gradivo, ki ga ima doma pri sebi vsak član socialno zdravstvene komisije in se lahko vsak čas pouči o načinih reševanja splošnih socialnih problemov, predvsem pa o svo-

jih naloga in možnostih sodelovanja, pri reševanju teh problemov.

Sam Zavod za socialno delo Ljubljana-Vič-Rudnik pravi v priročniku:

"Socialni problemi nastajajo tam, kjer ljudje živijo in delajo. Prav tam, kjer se socialna problematika poraja, pa se tudi najlaže in najuspešneje rešuje. To pa pomeni, da postaja krajevna skupnost za socialno dejavnost osnovno torišče socialnega dela. V krajevni skupnosti se izvaja skrb za pomoč družini in vsem pomoči potrebnim osebam ...

Zelo važno je tudi, da socialno zdravstvene komisije v kar največji meri povežejo svoje delovanje s strokovno socialno službo, to je z Zavodom za socialno delo, ker je samo na ta način mogoče zagotoviti pravičen razvoj socialne dejavnosti: krajevne skupnosti tako pomagajo našemu zavodu pri odkrivanju socialnih problemov in pomagajo pri njihovem reševanju, zavod pa pomaga krajevnim skupnostim pri načrtovanju njihovega dela in vodenju socialne politike na njihovem območju.

Z željo, da bi pomagali socialno zdravstvenim komisijam pri njihovem delu ter da bi izboljšali in olajšali sodelovanje med njimi in našim zavodom, smo pripravili ta priročnik. Skušali bomo podati zgoščen prikaz delovanja na posameznih področjih socialnega varstva, kriterijev, ki odločajo o tej ali oni obliki družbene pomoči, ter kratka navodila o tem, kako naj socialno zdravstvene komisije na najuspešnejši način sodelujejo z našim zavodom pri odkrivanju in reševanju socialnih problemov, oziroma kako naj same organizirajo razne oblike dejavnosti, ki pomagajo ljudem odpravljati najrazličnejše težave... "

Tako postavljeno nalogo, je Zavod za socialno delo tudi dobro opravil. Kot posebno obliko priročnika lahko šteje mo, da probleme podaja v res zgoščeni obliki in prav tako napotila socialno zdravstvenim komisijam, kaj one lahko storijo za reševanje določene problematike. Zato je Zavod za socialno delo s priročnikom dal socialno zdravstvenim komisijam res "praktičen pripomoček za njihovo neposredno delo na terenu in za sodelovanje z zavodom".

Ideja Zavoda za socialno delo Ljubljana-Vič-Rudnik za-
služi vso pohvalo. Prepričani smo, da se bosta vloženo
delo in trud bogato obrestovala, sodelovanje in koordi-
nacija med zavodom in terenom bo odslej mnogo boljše
in uspešnejše.

Vsem centrom za socialno delo in skrbstvenim organom,
lahko le priporočamo, da posnemajo akcijo Zavoda za so-
cialno delo Ljubljana-Vič-Rudnik.

Franci Brinc

O B V E S T I L O
O REALIZACIJI "KLIVLEND PROGRAMA"

- I. Jugoslovanski odbor za socialno delo - komisija za
realizacijo "Klivlend programa" - obvešča socialne
delavce, pedagoge, specialne pedagoge in psihologe,
ki delajo z otroki, da bo mednarodni Klivlend pro-
gram (ZDA) v letu 1967 omogočil gotovemu številu teh
strokovnjakov 4 mesečno bivanje v ZDA v svrho speci-
alizacije.

V času bivanja v ZDA bodo udeleženci tega programa
seznanjeni z zadevnimi službami in deloma prek pre-
davanj, obiskovanj ustanov in organizacij in pa z
enomesečnim praktičnim delom.

Pogoji za pripustitev h kvalifikacijskemu izpitu, ki
bo koncem novembra v Beogradu so naslednji:

1. dobro obvladanje angleškega jezika,
 2. delo v ustanovah in službah za varstvo, vzgojo in
rehabilitacijo otrok in mladine,
 3. kandidat ne sme biti starejši od 35 let.
- II. Strokovnjaki, ki se zanimajo za ta razpis in ki so
zaposleni v navedenih službah, naj se pismeno pri-
javijo republiškemu društvu socialnih delavcev do
1.11.1966. Prijavi za kvalifikacijski izpit je tre-
ba priložiti opis del, katere kandidat opravlja
kot tudi mnenje in predlog delovne organizacije.

Izbira kandidatov za navedeni program se bo nadaljevala tudi v naslednjih letih. Zato priporočamo zainteresiranim kadrom in službam, ki se za udeležbo v tem letu še ne prijavijo, da se prijavijo za kvalifikacijski izpit v prihodnjem letu, ali pa v letu 1968.

Jugoslovanski odbor za
socialno delo Beograd